

# “Aktive austegder II”

**Regional plan for idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet  
– lokale og regionale kulturarenaer Aust-Agder 2018-2021**



AUST-AGDER  
FYLKESKOMMUNE



<b>1. Hva omhandler planen?</b> .....	<b>1</b>
1.1 Bakgrunn og planprosess .....	1
1.2 Visjon .....	2
1.3 Mål med planen .....	2
1.4 Delmål og temaområder .....	3
<b>2. Føringer</b> .....	<b>3</b>
2.1 Nasjonale føringer .....	3
2.2 Bestemmelser om forvaltning av tilskuddsordninger – og tilskuddsordninger.....	4
2.3 Andre planer og føringer for planarbeidet.....	5
<b>3. Aktører og deres roller</b> .....	<b>5</b>
3.1 Fylkeskommunens rolle .....	5
3.2 Fylkesmannens rolle.....	5
3.3 Kommunenes rolle.....	5
3.4 Interkommunalt samarbeid .....	6
3.5 Frivillige organisasjoner.....	6
3.6 Kulturinstitusjoner.....	6
<b>4. Virkemidler</b> .....	<b>6</b>
4.1 Økonomiske virkemidler .....	6
4.2 Kompetanse .....	7
<b>5. Status, utfordringer og tiltak</b> .....	<b>7</b>
5.1 Befolkningsutviklingen.....	7
5.2 Fysisk aktivitet i befolkningen.....	7
5.3 Organisert og egenorganisert idrett.....	9
5.4 Friluftsliv og egenorganisert fysisk aktivitet.....	12
5.5 Kulturarenaer .....	15
<b>6. Anlegg for idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og kulturformål - anleggspolitikken</b> .....	<b>17</b>
6.1 Anlegg for idrett og friluftsliv – status og vurderinger .....	17
<b>7. Fylkesidrettsanlegg</b> .....	<b>20</b>
<b>8. Spillemidler, prioriterte og ikke-prioriterte idrettsanlegg i planperioden</b> .....	<b>21</b>
Vedlegg 1a: Handlingsprogram spillemidler til idrettsanlegg (2018-2021) .....	22
Vedlegg 1b: Handlingsprogram spillemidler til kulturarenaer (2018-2021).....	23
Vedlegg 2: Samlet oversikt over tiltak .....	24
Vedlegg 2b: Samlet oversikt over friluftstiltak .....	24
Vedlegg 3: Evaluering av Sektorplan for idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet og folkehelse - lokale og regionale kulturbygg Aust-Agder 2014-2017 .....	25
Vedlegg 4a: Spillemiddelsøknader (antall + beløp) i årene 2014-2017 .....	26
Vedlegg 4b: Tildelte ordinære spillemidler under de ulike ordningene 2014-2017.....	26
Vedlegg 5: Måloppnåelse på 11 definerte tiltak for planperioden 2014-2017 .....	27

# 1. Hva omhandler planen?

I Aust-Agder skal flest mulig ha gode levekår, god helse og høy livskvalitet. Denne planen omhandler fagområdene; idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet og kulturarenaer. Vi vil jobbe for at flest mulig kan være fysisk aktive hver dag og får mulighet til gode kulturopplevelser, uavhengig av alder, kjønn, fysisk og psykisk funksjonsnivå, etnisk bakgrunn og sosioøkonomisk status.

Grunnlaget for folkehelsen til austegdene de neste 30 år legges nå. Dagens helseutfordringer er et resultat av de siste 20-30 års levevaner, og i Aust-Agder har vi fremdeles en god del utfordringer på dette området. Aust-Agder skårer dårlig på en del statistikk om helse og levekår. Denne situasjonen skal påvirkes i positiv retning gjennom et kunnskapsbasert og målrettet arbeid om fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og gode kulturopplevelser.

Anleggene for idrett og kultur skal være tilrettelagt for aktivitet og opplevelser for flest mulig. Vi skal bygge tidsriktige, behovsprøvde og kvalitativt gode anlegg for organisert idrett, for egenorganisert fysisk aktivitet, for friluftsliv, og for kulturopplevelser. Det er behov for friluftsområder i nærmiljøet, slik at flest mulig har lett tilgang til fysisk aktivitet nær egen bolig. Anlegg for egenorganisert aktivitet skal bygges ved skoler og nær boligområder. Anleggene skal være tilpasset de behov barn og unge har, og gjenspeile trender innen fysisk aktivitet uavhengig av kjønn og etnisitet. I Agderfylkene vil en jobbe for at unge idrettstalenter kan ta videregående utdanning og universitetsutdanning i Agder, samtidig som de får et profesjonelt tilrettelagt opplegg for trening, coaching og konkurranser for å nå toppen i sin idrett. Toppidrettsutøvere skal ha gode vilkår for å drive sin idrett med base i Agderfylkene.

Kultur har egenverdi og merverdi, og det er viktig å gi rom for både kvalitet og bredde. Kulturaktiviteten og –kulturuttrykkene i Aust-Agder skal romme et mangfold av formidlingsformer, og skal gjenspeile at vi er et inkluderende samfunn. Det er viktig å skape arenaer som gir muligheter for både å utøve og oppleve kultur.

Planen skal bidra til at Aust-Agder, i enda større grad enn i dag, er et attraktivt fylke å bosette seg i, søke jobb, etablere virksomhet, feriere og søke natur-, kultur- og idrettsopplevelser.

Aust-Agder fylkeskommune har følgende visjon for arbeidet med idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet og kulturopplevelser:

**«Alle austegder er fysisk aktive hver dag»**

**Planen vil være et regionalpolitisk styringsdokument for Aust-Agder fylkeskommunes arbeid med idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og kulturarenaer, og være retningsgivende for kommunenes prioriteringer på disse områdene.**

## 1.1 Bakgrunn og planprosess

Fylkesutvalget i Aust-Agder vedtok i sak 99/2016 i møte 11. oktober 2016 at det skal igangsettes arbeid med «Aktive austegder II - Regional plan for idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet - lokale og regionale kulturarenaer Aust-Agder 2018-2021». Den nye planen er en revidering av «Aktive austegder - Regional plan for idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet - lokale og regionale kulturarenaer Aust-Agder 2014-2017».

Planen er i «Regional planstrategi 2016-2020» oppført som en av planene som skal revideres i innværende periode. Planen utarbeides for perioden 2018-2021.

Det ble utarbeidet en politisk sak til fylkesutvalget (FU)

4. april 2017 følgende innstilling til vedtak:

1. Fastsette planprogrammet for Aktive austegder II.
2. Vedta oppstart av arbeidet med plandokumentet i tråd med vedtatt framdriftsplan.

## Et Agder i 2020

Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuner skal slåes sammen til en region i 2020. «Aktive austegder II» gjelder for årene 2018-2021. Vest-Agder fylkeskommune har en RIFF-plan (Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet) gjeldende årene 2014-2020.

Behovene kommuner, idrettslag og andre på Agder har for å bygge idretts- og friluftslivsanlegg, synliggjøres gjennom spillemiddelsøknadene.

I årene som kommer vil idrettsanlegg bygges, og det vil bli søkt om spillemidler uavhengig av framtidig fylkesstruktur. Aust-Agder fylkeskommune vil ta initiativ til et møte med Vest-Agder fylkeskommune for å planlegge det strategiske arbeidet med handlingprogrammene til de to fylkeskommunene for årene 2020 og 2021. Det vil også være behov for å påbegynne arbeidet med ny plan for et Agder, som blir gjeldende fra og med 2021, eventuelt 2022.

## Fremdriftsplan og milepæler

- **Oktober 2016**  
Igangsetting av planarbeidet – sak til fylkesutvalget 11. oktober 2016
- **November 2016**  
Planprogram sendes på minimum 6 ukers høring, sak til fylkesutvalget 29. november 2016
- **Februar 2017**  
Høringsfrist for planprogram settes til 10. februar 2017
- **April 2017**  
Fastsetting av planprogram, sak til fylkesutvalget 4. april 2017
- **Mai 2017**  
Planutkast klar i løpet av utgangen av mai måned
- **Juni 2017**  
Regional plan sendes på minimum 6 ukers høring, sak til fylkesutvalget 27. juni 2017.  
Høringsfrist 1. oktober 2017

- **September 2017**  
Møte med fylkeseldrerådet, ungdommens elevråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- **Oktober 2017**  
Høringsfrist for planutkast settes til 1. oktober 2017
- **November 2017**  
Innarbeide høringsinnspill i oktober og november 2017
- **Desember 2017**  
Vedtak av plan – sak til fylkestinget 12. desember 2017

	2016		2017			
	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Melding om igangsetting (FU)						
Utarbeidelse av planprogram						
Utsendelse av planprog. (FU)						
Høring av planprogram						
Fastsette planprogram (FU)						
Utforme planforslag						
Utsendelse av planforslag (FU)						
Høring av planforslag						
Innarbeide høringsinnspill						
Vedtak av plan (FT)						

Det ble etablert en arbeidsgruppe med sammensetningen som følger:

#### Representanter for kommunene:

- Knut Nordbø, Arendal kommune
- Karin Glomsaker, Grimstad kommune
- Magne Haugen, Lillesand kommune
- Torunn Charlotte Nyberg, Valle kommune

#### Representanter for idrett og friluftsliv:

- Janne Johnsen, Midt-Agder Friluftsråd
- Svein Lien, Aust-Agder Idrettskrets

#### Oppnevnt av Fylkesmannen i Aust-Agder og Vest-Agder:

- Solveig Pettersen Hervik, Fylkesmannens sosial- og helseavdeling

#### Oppnevnt av fylkesrådmannen:

- Berit Weiby Gregersen, Aust-Agder fylkeskommune  
– Plan og friluftsliv
- Hege Solli, Aust-Agder fylkeskommune  
– Prosjektansvarlig
- Nils André Gundersen, Aust-Agder fylkeskommune  
– Prosjektleder

Prosjektleder var arbeidsgruppas sekretær. Arbeidet ble gjennomført med aktiv medvirkning fra samarbeidspartnerne innen aktuelle fagfelt for å sikre god bredde og et aktivt eierforhold til planen. Arbeidsgruppen har hatt tre møter, oppstartsmøte for arbeidsgruppa 1. november 2016, andre møte i arbeidsgruppa 10. mars 2017, og tredje og siste møte i arbeidsgruppa 9. mai 2017.

## 1.2 Visjon

**«Alle austegder er fysisk aktive hver dag»**

- Aust-Agder skal være et bærekraftig fylke og et godt sted å bo.
- Aust-Agder skal være et levende velferdssamfunn med daglig fysisk aktivitet og gode kulturopplevelser som en naturlig del av livet.

## 1.3 Mål med planen

- Gi hele Aust-Agders befolkning muligheten til å drive med idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet og kultur i sitt nærmiljø etter egne ønsker og behov.
- Anlegg på tvers av kommuner gir bedre bruk og mer aktivitet.
- Anleggsutviklingen skal være kunnskapsbasert.
- Etablere og utvikle kultur- og idrettsarenaer som kan imøtekomme både lokale, regionale og internasjonale behov (Regionplan Agder 2020, «Hovedtiltak» - s. 28).

### Perspektiver som ligger til grunn for planen:

- **Folkehelse:**  
I planen er «folkehelse» et overordnet og bærende perspektiv, preget av systematisk og langsiktig innsats på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Folkehelseperspektivet skal bidra til å:
  - tilrettelegge for en bærekraftig samfunnsutvikling som motvirker sosial ulikhet og fremmer god helse i hele befolkningen. Herunder bidra til å utvikle gode bo- og oppvekstvilkår for alle, og forebygge unødige sykdom og skade. Utvikle et samfunn som legger til rette for sunne levevaner, beskytter mot helsetrusler og fremmer fellesskap, trygget inkludering og deltakelse.
- **Inkludering og mangfold:**  
I planen er «inkludering og mangfold» perspektiver som skal bidra til å:
  - gi like muligheter til å delta i fellesskapet, blant annet ut fra likestilling, etnisitet og funksjonsevne.
  - gi større bredde på tilbudet for fysisk aktive; både aktiviteter, områder og anlegg.
- **Klima og miljø:**  
I planen er «klima og miljø» perspektiver som skal bidra til å:
  - ivareta naturmangfold og kulturminner.
  - redusere negative miljøkonsekvenser.

### Planen skal:

- gi tydelige mål og strategier for prioriterte tema for utvikling
- gi styringskraft og merverdi utover kommunenes egne planer
- gi best mulig bruk av tilgjengelige virkemidler.

- bidra til et trendsifte for økt fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett for alle innbyggere.
- inspirere fylkets kommuner til en aktiv og framtidrettet idretts(anleggs)- og friluftslivspolitik.
- motivere kommuner til å bygge moderne og framtidrettede idrettsanlegg sammen med nabokommunen/e ved planer om større idrettsanlegg, da som interkommunale idrettsanlegg.
- styrke toppidrett og talentutvikling i Aust-Agder gjennom støtte til Olympiatoppen Sør.

Utarbeidelsen av planen skal følge Plan- og bygningslovens bestemmelser. Planen skal være overordnet og retningsgivende for regional og kommunal planlegging og forvaltning.

Planen skal sikre en helhetlig og langsiktig strategi for utvikling av anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, samt gode kulturelle møteplasser i Aust-Agder. I planen drøftes temaene idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og kulturelle møteplasser. En vil også drøfte disse temaene i et folkehelseperspektiv.

#### 1.4 Delmål og temaområder

- Sammen med Olympiatoppen Sør bidra til talentutvikling på videregående skoler i Aust-Agder.

##### **TILTAK 1:**

**Vurder muligheten for et toppidrettstilbud ved Sam Eyde vgs. og Tvedestrand og Åmli vgs.**

- Alle kommuner skal være med når friluftsområder kartlegges og verdsettes.

##### **TILTAK 2:**

**Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder, for alle kommuner.**

- Sikre viktige arealer for friluftsliv til bruk for alle.

##### **TILTAK 3:**

**Statlig sikring av friluftsområder i Aust-Agder, videreføring av arbeidet.**

- Arbeidet med kyststi videreføres.

##### **TILTAK 4:**

**Kyststi, avsetting av midler til oppfølging av arbeidet.**

- Tilrettelegge for nærfriluftslivet, spesielt i områder med befolkningstetthet.

##### **TILTAK 5:**

**Flere merkede stier i nærmiljøet.**

##### **TILTAK 6:**

**Standardheving og bedret tilgjengelighet til friluftsliv i nærmiljøet.**

- Bidra til at det bygges moderne kulturarenaer for flerbruk, som innbyr til ulik kulturell aktivitet – som gir befolkningen gode kulturopplevelser.

##### **TILTAK 7:**

**I løpet av planperioden bør tilskuddsordningen for kulturarenaer i Aust-Agder gjennomgås og tilpasses dagens behovsbilde for kulturarenaer i kommunene.**

##### **TILTAK 8:**

**Utarbeide gode behovsanalyser ved bygging av større kulturarenaer i Aust-Agder.**

##### **TILTAK 9:**

**Kartlegge alle eksisterende kulturarenaer i Aust-Agder.**

- Bidra til at det bygges behovsprøvde moderne anlegg for den organiserte idretten og anleggsutviklingen skal være kunnskapsbasert.

##### **TILTAK 10:**

**Utarbeide gode behovsanalyser ved bygging av ordinære anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.**

- Bidra til at større idrettsanlegg bygges interkommunalt.

##### **TILTAK 11:**

**Fylkeskommunen skal være pådriver for bygging av flere interkommunale idrettsanlegg.**

- Bidra til at det bygges moderne og allsidige anlegg for egenorganisert fysisk aktivitet på skoler og i boligområder som passer for alle.

##### **TILTAK 12:**

**Utarbeide gode behovsanalyser ved bygging av nærmiljøanlegg på skoler og i boligområder**

- Drøfte tilskuddsordningen til fylkesanlegg for idrett i Aust-Agder, herunder kriterier for tildeling.

##### **TILTAK 13:**

**Sammen med Vest-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud fylkeskommuner, jobbe for enhetlige kriterier for hva som er et «fylkesanlegg»/«regionanlegg»**

## 2. Føringer

Planen er i stor grad en videreføring av gjeldende regionale plan. «Folkehelse», «inkludering og mangfold», og «klima og miljø» er perspektivet som skal ligge til grunn i de tematiske og faglige drøftingene som gjøres i planen. Utarbeidelse av planen skal følge Plan- og bygningslovens bestemmelser. Planen utløser ikke krav om konsekvensutredning, jf. «Forskrift om konsekvensutredninger av 19.12.2014, § 2 pkt. B».

### 2.1 Nasjonale føringer

Meld. St. 26 (2011-2012)

«Den norske idrettsmodellen» tar utgangspunkt i visjonen «Idrett og fysisk aktivitet for alle». Dette er en videreføring av tidligere mål. Alle som ønsker det skal ha mulighet til å delta i idrett, eller drive egenorganisert fysisk aktivitet.

Meld. St. 18 (2015-2016)

**- «Friluftsliv – Natur som kilde til livskvalitet»**

Friluftslivet skal være en levende og sentral del av norsk kulturarv og identitet, samt en kilde til høyere livskvalitet og bedre helse for alle. Nye friluftslivsformer og økt bruk av nærfriluftsområder kan skape konflikter. Lovverket for friluftsliv skal forenkles, slik at det blir lettere å forholde seg til reglene for ferdsel i utmark.

Meld. St. nr. 19 (2014-2015)

**- «Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter»**

Regjeringen presenterer strategier for å styrke folkehelsearbeidet og legge til rette for sunne helsevalg. Regjeringen vil utvikle en folkehelsepolitikk som skaper muligheter for hver enkelt til å ta ansvar for egen helse. Det skal settes i gang et utviklingsarbeid i kommunesektoren med sikte på å etablere et program for folkehelsearbeid i kommunene. Programmet vil ha fokus på psykisk helse og rusforebyggende arbeid. Agder-fylkene fikk i juni 2017 melding at de sammen var blitt med i første gruppe fylker i dette arbeidet.

Engerutvalget (NOU 2013:4)

«**Kulturutredningen 2014**» hadde som formål å gjennomgå og vurdere kulturpolitikken etter 2005. Perioden omfatter kulturløftet I og II. Innstillingen konkluderer med to hovedanbefalinger:

- Lokalt kulturløft. Den kulturelle grunnmuren, dvs. folkebibliotek, kulturskoler, fritidsklubber, øvings- og framføringslokaler for kulturlivet, samt annet lokalt kulturliv må styrkes.
- Oppmerksomheten må vendes fra den kulturelle infrastrukturen til produksjon av innhold for den statlige kulturpolitikken.

Det er spesielt anbefalingene i forbindelse med det lokale kulturløftet som er relevant for de lokale og regionale kulturarenaene

Rapport fra Strategiutvalget for idrett (avlevert 8. juni 2016 til Kulturdepartementet)

**«Statlig idrettspolitik inn i en ny tid».**

Strategiutvalget foreslår følgende om planlegging av nye idrettsanlegg:

- Gjennomføre gode lokale og regionale behovsvurderinger basert på gode analyser og medvirkning.
- Sikre idretts- og aktivitetsmangfoldet, herunder hensynet til mindre idretter, egenorganisert aktivitet, kjønn, alder og universell utforming.
- Stimulere til at idrettsanlegg og områder for fysisk aktivitet i størst mulig grad plasseres ved skoler.
- Stimulere til økt satsing på interkommunale idrettsanlegg.
- Stimulere til nytenking på anleggsområder som i større grad imøtekommer aktivitetstrender.

I fylkesutvalgssak 98/16 av 11. oktober 2016 sluttet fylkesutvalget seg til nevnte fem punkter. Aust-Agder fylkeskommune vil prioritere disse punktene i tilbakemeldinger på kommunale planer på temaområdet.

Fylkeskommunen gir tilbakemeldinger på disse punktene i den årlige gjennomgangen av mottatte spillemiddel-søknader fra kommunene.

Ved utarbeidelse av behovsvurderinger og idrettsfunksjonelle forhåndsgodkjenninger av ulike typer nærmiljøanlegg ved skoler/boområder må en tenke på «nye aktivitetsformer». Anleggene må bli attraktive å bruke for alle, også for barn/ungdom med annen etnisk bakgrunn, og for barn/ungdom med funksjonsnedsettelse.

I planleggingen skal en legge til grunn at antallet eldre vil øke betydelig i årene som kommer. En bør her planlegge bolignære friluftsområder/turløyper, og samlingssteder nær boområder som passer for alle, gjerne utstyrt med enkle trimapparater.

Ved planlegging av større idrettsanlegg i kommunene oppfordrer Aust-Agder fylkeskommune til å bygge interkommunale idrettsanlegg. Spillemiddeltilskuddet vil da kunne økes med 30 % når gitte betingelser til finansiell medvirkning på investerings- og driftssiden er oppfylt fra deltakende kommune. Slike anlegg vil ofte være flerbruksanlegg, de er tidsriktige og tiltrekker seg flere brukere. På den måten skapes økt aktivitet, særlig blant barn og unge.

## **2.2 Bestemmelser om forvaltning av tilskuddsordninger – og ulike tilskuddsordninger**

- Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet – 2016 (KUD)
- Tiltak i statlig sikrede friluftsområder (Statsbudsjettet kapittel 1420.78)
- Tilskudd til friluftslivsaktiviteter (AAFK + Statsbudsjettet kapittel 1420.78)
- Tilskudd til sikring av friluftsområder (Statsbudsjettet kapittel 1420.30)
- Tilskudd til drift av friluftsråd (AAFK)
- Tilskudd til tilrettelegging for friluftsliv og kjøtsel av regionale friluftsområder (AAFK)
- Tilskudd til fysisk aktivitet for eldre, og personer med funksjonsnedsettelse (AAFK)
- Tilskudd til fylkesidrettsanlegg (AAFK)
- Tilskudd til drift av Olympiatoppen Sør, idrettskrets og tilskudd til særkretser (AAFK)
- Tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet (KUD)
- Tilskudd til lokale og regionale kulturarenaer (KUD)
- Tilskudd til musikkråd (AAFK)
- Støtte til toppidrettslag i Aust-Agder (AAFK)
- Støtte til unge idrettstalenter i Aust-Agder (AAFK)

For alle ovennevnte tilskudd fra Aust-Agder fylkeskommune, inklusive tilskuddene fra Statsbudsjettet til idrettsanlegg, kulturarenaer og friluftsliv, finner en retningslinjer på Aust-Agder fylkeskommunens nettsider. Støtten til henholdsvis toppidrettslag i Aust-Agder og unge idrettstalenter i individuelle idretter vurderes årlig. Unge idrettstalenter velges etter dialog med Aust-Agder Idrettskrets.

### 2.3 Andre planer og føringer for planarbeidet

- Regionplan Agder 2020 (vedtatt juni 2010)
- «Aktive austegder – Regional plan for idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet – lokale og regionale kulturarenaer 2014-2017», med tilhørende handlingsprogram (vedtatt desember 2013)
- Strategi for folkehelse i Aust-Agder 2016-2017 (vedtatt april 2016)
- Strategi for Aust-Agder fylkeskommunes arbeid med nye oppgaver innen friluftsliv, jakt og fiske (Strategien skal revideres, og er planlagt innarbeidet i «Aktive Austegder II»)

## 3. Aktører og deres roller

### 3.1 Fylkeskommunens rolle

Aust-Agder fylkeskommune har det regionale utviklingsansvaret for idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og kulturelle møteplasser.

Fylkeskommunen har også et regionalt utviklingsansvar for folkehelse sammen med Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder. De viktigste oppgavene for fylkeskommunen på disse fagområdene er:

- Samordne og styrke innsatsen til det offentlige, frivillige organisasjoner og enkeltindividet med det formål å bedre muligheten for fysisk aktivitet for alle.
- Kompetanseutvikling på fagfeltene, blant annet i form av årlige samlinger/konferanser for kommuner og andre samarbeidspartnere.
- Bidra til å skape en hensiktsmessig utbygging og rehabilitering av idretts-/friluftsanlegg og kulturbygg/-arenaer. Anleggene skal være funksjonelle, tidsriktige, attraktive og innby til bruk.
- Aktiv medvirkning overfor kommuner og frivillige organisasjoner for å gi dem et godt grunnlag til å fatte beslutninger, herunder være pådriver for gode behovsvurderinger som grunnlag for spillemiddelsøknader om bygging av idrettsanlegg.
- Legge til rette for, stimulere og påvirke alle til fysisk aktivitet som en forebyggende og helsefremmende faktor.
- Forvalte spillemidler til idretts- og friluftsanlegg og kulturarenaer i kommunene på optimalt vis.

- Være pådriver for, og samordne folkehelsearbeidet i fylket.
- Godkjenne kommunedelplaner for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet som grunnlag for søknad om spillemidler (jf. KUDs veileder V-0798 Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet) etter delegert fullmakt fra Kulturdepartementet.
- Ansvar for å sikre friluftsområder og forvalte statlig sikrede friluftsområder, ivareta friluftinteressene i regional og kommunal planlegging, ivareta allemannsretten og bidra til å motivere og stimulere til friluftsliv.
- Fylkeskommunen har følgende oppgaver innen friluftsliv:
  - Ivareta friluftinteressene i regional og kommunal planlegging, med særlig fokus på viktig. Grønnstruktur i og ved byer og tettsteder.
  - Bidra til å sikre og tilrettelegge arealer i de områder hvor allmennhetens interesser ikke er tilstrekkelig ivaretatt gjennom allemannsretten og friluftsløven.
  - I samarbeid med kommunene, frivillige organisasjoner og andre bidra til å stimulere fylkets innbyggere til helsefremmende og miljøvennlig friluftaktivitet.
  - Være pådriver overfor kommunene for å få gjennomført kartlegging og verdisetting av friluftslivsområder i hele fylket.

### 3.2 Fylkesmannens rolle

Fylkesmannen skal iverksette nasjonal politikk på folkehelseområdet. Fylkesmannen skal se til at kommunene tar hensyn til helse- og miljømessige forhold i planer, og at dette blir forankret i kommuneplanens samfunns-, areal- og økonomidel. Fylkesmannens miljøvernavdeling ivaretar grunneierrollen for statlige friluftsområder.

### 3.3 Kommunenes rolle

Plan- og bygningsloven gir kommunen myndighet til å planlegge egen arealbruk gjennom arbeidet med kommuneplan og reguleringsplaner. Kommunen skal gjennom planarbeidet vekte og ta hensyn til mange arealformål. I denne sammenheng; gang- og sykkelveier, idrettsanlegg, oppholdsarealer ute, alle former for grønnstruktur i og nær tettsteder og større friluftsområder. Kommunene kan gjennom dette lovverket legge til rette for at folk kan være fysisk aktive, både i hverdag og i fritid. Kommuner som ønsker å bygge anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv delfinansiert med spillemidler, må ha dette tema vedtatt i en kommunal plan. Planen må ha vedlagt et handlingsprogram for bygging av slike anlegg.

Innen friluftsliv har kommunen gjennom lov om friluftslivet et ansvar for å fremme allmennhetens friluftinteressener. Kommunen skal gi uttalelse til hva som er utmark og innmark – herunder ulovlige stengsler. Kommunene skal også informere om allemannsretten, rettigheter og plikter sammen med fylkeskommune og friluftsråd.

### 3.4 Interkommunalt samarbeid

12 av 15 kommuner i Aust-Agder er med i et interkommunalt friluftsråd, og samarbeider om friluftsliv. Det er en målsetting av alle 15 kommunene skal være med i et friluftsråd i løpet av planperioden. I Aust-Agder har Midt Agder Friluftsråd kommunene Birkenes, Evje og Hornnes, Iveland og Lillesand som medlemmer.

Friluftsrådet Sør har i Aust-Agder medlemskommunene Arendal, Froland, Gjerstad, Grimstad, Risør, Tvedestrand, Vegårshei og Åmli. Det er kun tre Setesdalkommuner som ikke har medlemskap i et friluftsråd.

På idrettssiden har det til nå vært relativt liten interesse for interkommunalt samarbeid om å bygge større idrettsanlegg. En vil stimulere til at flere kommuner går sammen om å bygge større idrettsanlegg i planperioden. Interkommunale idrettsanlegg kan få et spillemiddeltilskudd som er 30 % høyere enn for samme anleggstype med én kommune som eier og driver.

Deltakende kommune må bidra med minimum 5 % av investeringskostnader, samt bidra med et driftstilskudd tilsvarende minimum 5 % av driftsutgifter til anlegget i 20 år. Driftstilskuddet skal i kroner utgjøre samme prosentandel av driftsutgiftene, som investeringstilskuddet utgjør i prosent av samlet investeringskostnad.

Innen folkehelse er det samarbeid mellom Setesdalkommunene, mellom kommunene i "Østre Agder", og mellom kommunene i "Knutepunkt Sørlandet."

### 3.5 Frivillige organisasjoner

De frivillige organisasjonene er viktige støttespillere i arbeidet med å skape best mulig rammevilkår for idrett, egenorganisert fysisk aktivitet, friluftsliv og kulturell aktivitet. Disse organisasjonene igangsetter aktivitet, og bidrar til samfunnet gjennom omfattende frivillig innsats med å fremme fysisk aktivitet.

#### Idrett

Aust-Agder Idrettskrets (AAIK) er paraplyorganisasjonen for idrettslagene i Aust-Agder. Aust-Agder Idrettskrets hadde per 31.12.2015 følgende tilslutning:

Ant. Idrettslag/medlemmer	176	-	40.658
Ant. Bedriftsidrettslag/medl.	125	-	8.200
Sum:	301	-	48.858

Tallene over viser en positiv utvikling i antall medlemskap i idretten. Det er per 31.12.2015 registrert fire færre idrettslag, men hele 438 flere medlemmer i ordinære idrettslag sammenliknet med 31.12.2012. For bedriftsidretten er antallet lag redusert med 25, og antall medlemskap er redusert med 950 sammenliknet med 31.12.2012. Idretten melder at hovedgrunnen til nedgangen for bedriftsidretten, primært skyldes nye og strengere regler for registrering.

AAIK har ansvaret for spørsmål som går på tvers av sær-idrettene og rapporterer til Norges Idrettsforbund og Norges Olympiske og Paralympiske Komité. Idrettens organisasjonskart er i endring når det gjelder regionalisering av særidretter, også i Aust-Agder merkes dette. I Aust-Agder er det 18 særkretser/regioner hvor flere fylker er sammen om en felles krets, og 6 særkretser som opererer kun i Aust-Agder.

#### Friluftsliv

Medlemsorganisasjonene i Friluftslivets fellesorganisasjon "FRIFO" (15 stk.), Samarbeidsrådet for biologisk mangfold "SABIMA" (9 stk.) og Norges Naturvernforbund har omkring 17.000 medlemskap i Aust-Agder. Forum for natur og friluftsliv "FNF" er samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjonene på fylkesnivå. FNF skal blant annet jobbe for at natur- og friluftslivsinteressene blir ivaretatt i aktuelle saker i de enkelte fylkene.

### 3.6 Kulturinstitusjoner

Aust-Agder Musikkråd er en sammenslutning av det frivillige musikklivet i Aust-Agder.

Ved planlegging av regionale kulturbygg er det forutsatt fra Kulturdepartementet at Norsk Musikkråds fylkesledd får anledning til å gi innspill. Musikkrådet skal også bringes inn ved planlegging av større lokale kulturarenaer. Scene-tekniske råd til større kulturarenaer skal gis av Riksteatret.

## 4. Virkemidler

### 4.1 Økonomiske virkemidler

For å nå planens visjon og hovedmål må det være virkemidler tilgjengelig, og virkemidlene må brukes riktig. I 2017 disponerte Aust-Agder fylkeskommune ca. 46 mill. kroner øremerket idrett og friluftsliv:

- Ca. 40 mill. kroner i spillemidler fra Kulturdepartementet til idretts- og friluftslivsanlegg (inkl. tildeling av renter av innestående spillemidler og inndratte spillemidler).
- Ca. 3,4 mill. kroner fra fylkeskommunens budsjett til drift av Aust-Agder Idrettskrets, Olympiatoppen Sør, driftstilskudd til begge friluftsrådene, tilskudd til fylkesidrettsanlegg, sponing av toppidrettslag og unge talenter, tilskudd til skyttersamlag, og tilskudd til aktiviteter for eldre og funksjonshemmede.
- Fylkeskommunen har i overkant av 1 mill. kroner fra fylkeskommunens budsjett til friluftslivsmål – tilskudd til tilrettelegging av aktivitet, kartlegging og verdisetning av friluftsområder og merking og skilting av turløyper.
- 2,7 mill. kroner fra Miljøverndepartementet til tilrettelegging i statlige sikrede friluftsområder og til friluftstiltak.



I 2017 disponerte Aust-Agder fylkeskommune følgende midler øremerket kultur og kulturarenaer:

- a) I overkant av 1,5 mill. kroner i spillemidler fra Kulturdepartementet til kulturarenaer.
- b) I overkant av 5 mill. kroner til Kilden teater, Kilden Opera og Kristiansand Symfoniorkester.
- c) I underkant av 600.000 kroner til drift av Arendal kulturhus.

#### 4.2 Kompetanse

Det er vesentlig at kommunene og fylkeskommunen har dyktige saksbehandlere på feltene planlegging, folkehelse, friluftsliv og idrettsanlegg. I kommunal planlegging må det settes av arealer til idretts- og friluftsmål. Søknader om økonomiske virkemidler må ses i sammenheng med den innsatsen som legges ned fra frivillige organisasjoner.

Aust-Agder fylkeskommune kan ta en veileder-/rådgivningsrolle overfor kommunen i forbindelse med kompetanseheving av ansatte. Dette gjelder spesielt i forhold til saksbehandlerløsningen for spillemiddelsøknader og anleggsregistrering.

Aust-Agder Idrettskrets har kompetanse innen idrett, og bistår sine frivillige organisasjoner. Dette gjelder både kurs og opplæring innen idrett, samt hjelp til ev. søknader om spillemidler og søknader til andre aktuelle støtteordninger.

Aust-Agder fylkeskommune, kommunene og friluftsrådene har kompetanse på sikring av friluftsområder og tilrettelegging for friluftsliv. Aust-Agder fylkeskommune har egne midler og disponerer midler fra Miljøverndepartementet til tilrettelegging for friluftsmål.

Sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder og Vest-Agder arrangerer fylkeskommunen kurs/opplæring for kommunene en eller to ganger i året. Tema for samlingene er ny informasjon fra folkehelseområdet, både regionalt og sentralt.

Olympiatoppen Sør (OLT Sør) skal utvikle talenter fra Agder-fylkene, samt bidra til å videreutvikle idrettsutøvere, talenter og trenere. OLT Sør skal jobbe for at Agder blir en nasjonal ledende idrettsregion innen tilrettelegging, trening og kompetanseutvikling for idrettsutøvere, trenere og ledere. Her er samarbeidet med idrettslinjene ved de videregående skolene meget viktig.

Universitetet i Agder (UIA) har betydelig kompetanse innenfor fagfeltene idrett, friluftsliv, folkehelse og kultur. UIA har studieretninger og forskning innen alle disse fagfeltene.

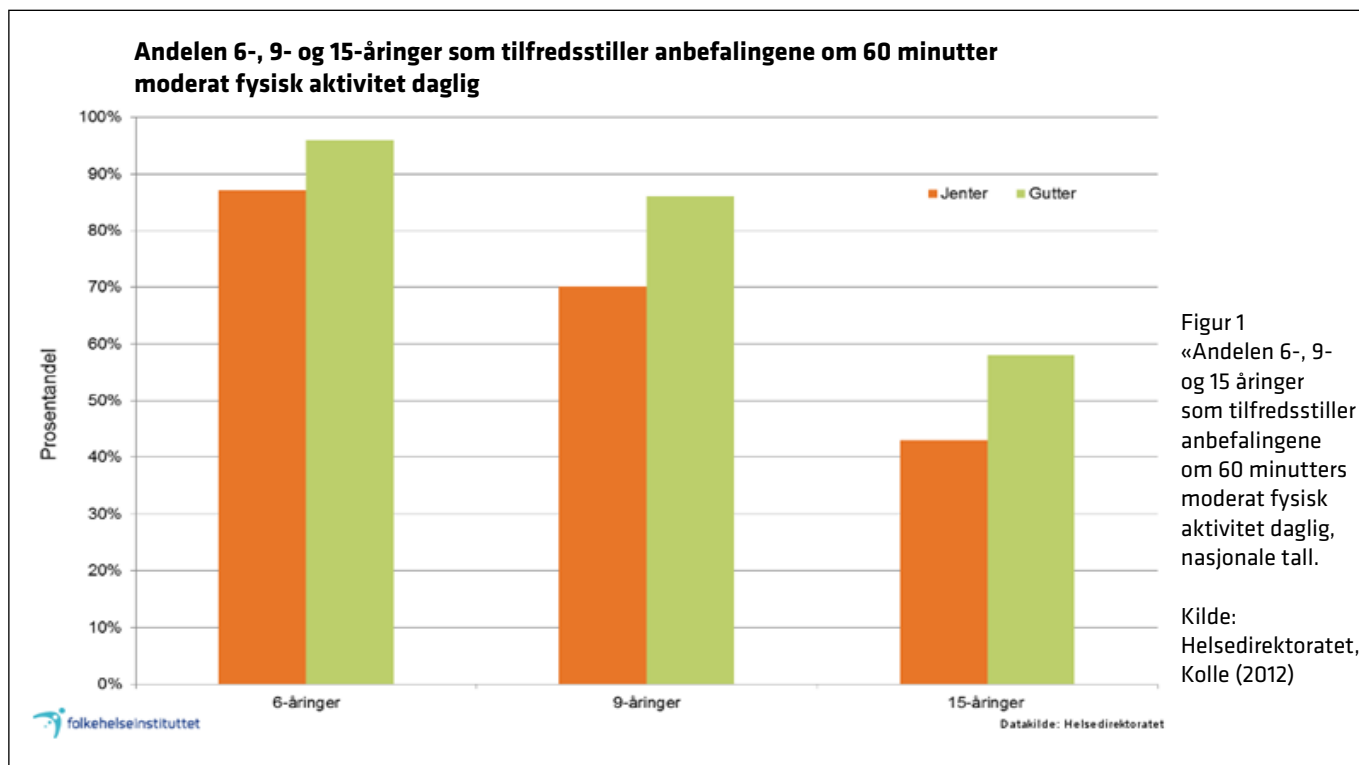
## 5. Status, utfordringer og tiltak

### 5.1 Befolkningsutviklingen

Den prosentvise befolkningsutvikling i Aust-Agder har de siste 10 årene ligget litt over landsgjennomsnittet. Økningen i folketallet er imidlertid under gjennomsnittet, da vi er landets tredje minste fylke i folketall.

I årene 2010-2015 var det høyest økning i folketallet i følgende kommuner: (Froland (10,6%), Lillesand (9,2%), Grimstad (7,8%), Birkenes (7,4%), og Arendal (6,2%). Per 1. januar 2017 bor 58 % av Aust-Agders befolkning på 116.673 personer i de to største kommunene, Arendal og Grimstad.

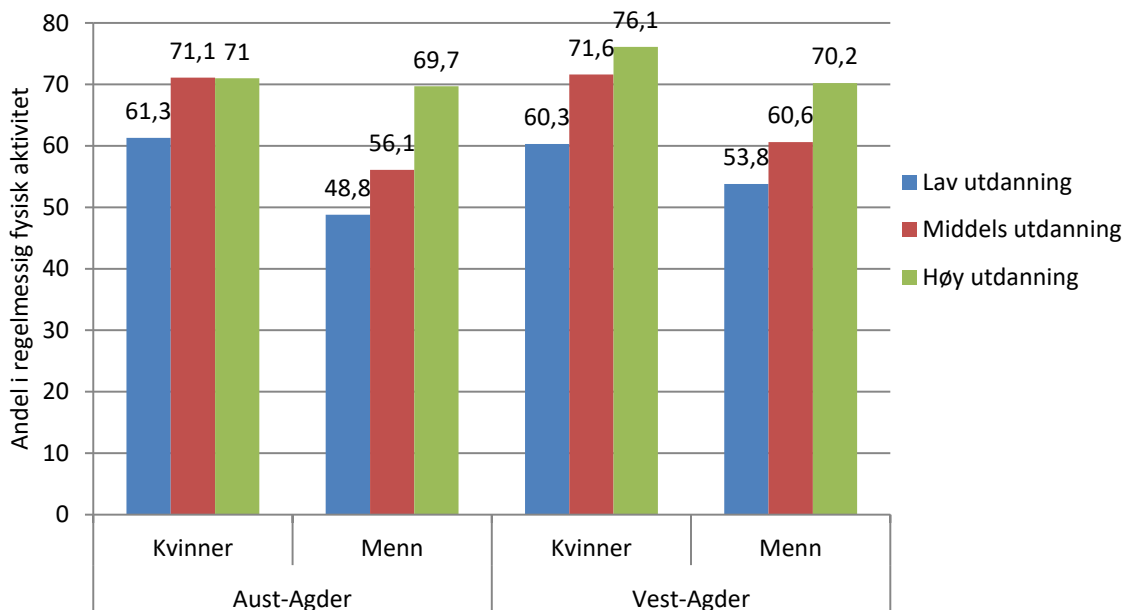
### 5.2 Fysisk aktivitet i befolkningen



Figur 1  
«Andelen 6-, 9- og 15 åringer som tilfredsstill anbefalingene om 60 minutters moderat fysisk aktivitet daglig, nasjonale tall.

Kilde:  
Helsedirektoratet,  
Kolle (2012)

**Andel i Aust-Agder og Vest-Agder som er fysisk aktive 2-3 ganger per uke eller oftere, etter kjønn og utdanning (aldersjusterte tall)**



Figur 2. Andelen som er fysisk aktive 2-3 ganger i uka eller oftere i Aust-Agder og Vest-Agder, etter kjønn og utdanning. Aldersjusterte tall.

Kilde: «Fylkesundersøkelsen Helse og trivsel 2015», Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuner

Som vi ser av tabellen er det fysiske aktivitetsnivået for de aller fleste 6-åringene meget høyt, og det går gradvis nedover i alderen fra 9 til 15 år. I dette aldersspennet er også frafallet i den organiserte idretten høyest. Tabellen viser til de som er fysisk aktive min. 60 min. moderat fysisk aktivitet per dag, og dermed tilfredsstillende Helse-direktoratets anbefaling om fysisk aktivitet.

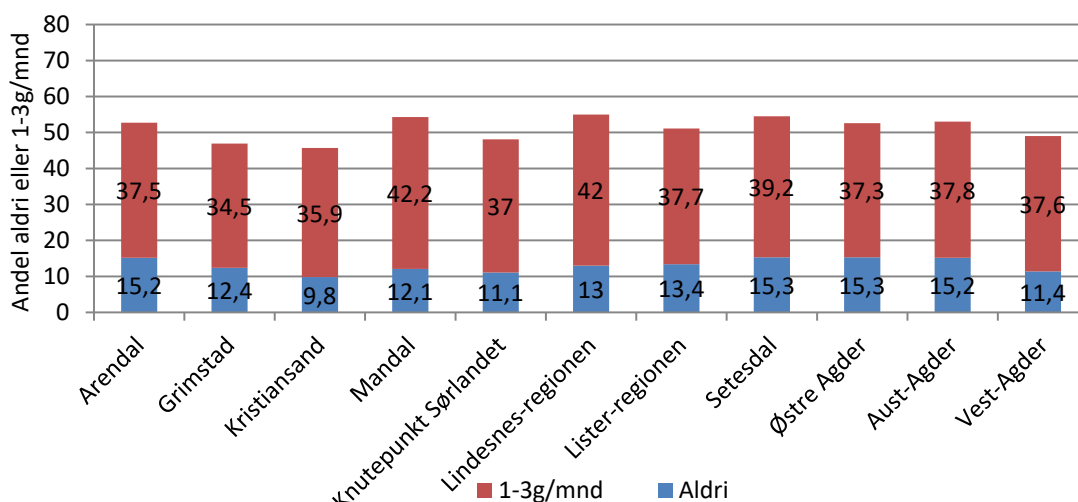
**Agder-befolkningens fysiske aktivitetsnivå**

I «Folkehelseundersøkelsen - Helse og trivsel 2015» ble fysisk aktivitet bredt definert og respondentene ble bedt om å inkludere for eksempel gå til jobb eller skole, sykling, turgåing, hagearbeid og trening. Deltakerne fikk spørsmålet «Hvor ofte trener eller mosjonerer du vanligvis på fritiden? (ta et gjennomsnitt)». Svaralternativene var «Aldri», «Sjeldnere enn en gang i uka», «En gang i uka», «2-3 ganger i uka», «4-5 ganger i uka» og «Omtrent hver dag».

Figur 2 viser at det er mindre forskjeller mellom Agderfylkene på de som rapporterer at de er fysisk aktive 2-3 ganger per uke eller oftere. Listerregionen skåret vesentlig bedre enn Setesdal. Kvinner er signifikant mer aktive enn menn. Det var også en signifikant utdanningsgradient. De med høy utdanning trente oftere enn de med lav og middels utdanning. For øvrig var det i denne undersøkelsen en høyere andel som oppga at de var fysisk aktive ukentlig eller oftere enn andelen fra EHS\* (ca. 70 %). \* EHS = Europeisk helseundersøkelse (gjennomføres også i Norge)

Menn hadde i gjennomsnitt lengre treningsøkter enn kvinner. Yngre hadde i gjennomsnitt lengre økter enn eldre. Det var også en utdanningsgradient i varighet, jo høyere utdanning, jo lengre varighet av treningen hver gang man trente.

**Andel som «Aldri» eller «1-3 g/mnd» deltar i uorganiserte aktiviteter, etter geografi**



Figur 3. Andel som «Aldri» eller «1-3g/mnd.» deltar i uorganisert aktivitet, etter geografi - tall for Aust-Agder og Vest-Agder.

Kilde: «Fylkesundersøkelsen Helse og trivsel 2015», Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuner

Totalt i undersøkelsen rapporterte 52,4% at de «Aldri» eller «1-3 ganger per måned» drev med egenorganisert aktivitet. I Vest-Agder rapporterte 49 % at de «Aldri» eller «1-3 ganger per måned» deltar i uorganisert aktivitet. Tilsvarende prosentandel i Aust-Agder var 53%. Andelen i Lindesnesregionen, Setesdal og Østre Agder var signifikant høyere enn i Knutepunkt Sørlandet. Arendal og Mandal kommuner hadde en høyere andel enn Grimstad og Kristiansand kommuner.

Kvinner rapporterte at de drev med uorganiserte aktiviteter oftere enn menn, mens det var en signifikant aldersgradient; dess yngre, jo hyppigere deltagelse i uorganiserte aktiviteter. Det var også en signifikant utdanningsgradient, der høyt utdannede deltok hyppigere i uorganiserte aktiviteter.

### Fysisk aktivitet hele livet

Studier viser at alle aldersgrupper får effekt av trening, både når det gjelder utholdenhet og muskelstyrke. Det er mulig å vedlikeholde muskelstyrken langt oppi årene, og svake gamle er i stand til å gjennomføre relativt intensiv styrketrening. Mange eldre trener ofte, og holder seg i god fysisk aktivitet.

Kilde: «Helse Norge.no», Direktoratet for E-helse, 2016.



Janne Johnsen, Midt-Agder Friluftsråd

### 5.3 Organisert og egenorganisert idrett

Medlemsmassen i de ulike idrettene i Aust-Agder viser en forsiktig økning. Per 31.12.2015 var det registrert 176 idrettslag og 40.658 medlemmer ekskl. bedriftsidretten i Aust-Agder. Tre år tidligere, per 31.12.2012 var det 180 idrettslag og 40.020 medlemmer.

Kilde: Aust-Agder Idrettskrets.

### Barneidretten (6-12 år)

Tre av fire norske 10-åring driver med organisert idrett. «Barne- og ungdomsidretten opplever et stort frafall blant sine medlemmer. 40 % av alle jenter og gutter slutter med fotball fra de er mellom 6 til 12 år, til de blir 13-19 år.» Det blir jobbet mot å redusere frafallet fra barneidretten.

Det er her viktig at trenerne ser den egenverdi barne- og ungdomsidretten har. For mange barn og unge betyr idrettsglede og sosialt nettverk mer enn et ønske om å vinne.

Kilde: Solstad og Stokland, NIH 2017 - Kilde: Studienett.no, Barne- og ungdomsidrett

All forskning peker på at barn heller vil spille sammen med vennene sine kontra det å spille på det beste laget. «Det er morsommere å vinne en kamp sammen med de som virkelig betyr noe for en!» Det å spesialisere/toppe lag i ung alder kan føre til at laget vinner mye, men det kan også føre til barna går lei og slutter. Barn utvikler seg forskjellig og det er ikke mulig å se hvem som blir best som ungdom/voksen når man for eksempel er 10 år.

Kilde: Norges Idrettsforbund: "Utdypning av Idrettens barnerettigheter og bestemmelser om barneidrett"



Karete Johansen - AAIK

### Ungdomsidretten (13-19 år)

Medlemstallene for denne gruppen viser en svak økning i 2012, etter en periode med svak nedgang. 11 ulike idretter står for 78 % av aktiviteten, med fotball og håndball som de største med henholdsvis 33,6 og 10,5 %. Aust-Agder er også i denne aldersgruppen blant de tre fylkene med lavest deltakerprosent i forhold til innbyggertall. I både barne- og ungdomsidretten er det viktig at trenerne ser egenverdien barne- og ungdomsidretten har, og at dette ikke bare er en arena til å utvikle fremtidige toppidrettsutøvere.

En registrerer også at ungdom ønsker å drive med "sine" idretter, uten nødvendigvis å være med i konkurranser. For eksempel ønsker ungdom å spille fotball eller håndball uten å være med i seriespill. For denne gruppen er også aktiviteter som freerun, parkour, skating og klatring viktige «idretter» å kunne utfolde seg i. Barn og unge utgjør til sammen 1/3 av medlemmene i NIF.

Kilde I: NTNU Samfunnsforskning AS, Senter for idrettsforskning, 2012: «Ungdomsidrett i endring».

Kilde II: NIH v. Solstad & Lehmyre 2017: «Hemmeligheten bak mestringsmiljøer i barne- og ungdomsidretten».



Karete Johansen, AAIK

### Voksenidretten

Antall medlemskap for den yngste "voksengruppen" som er aktive i idrettslag har de siste årene stagnert sammenliknet befolkningsveksten for samme aldersgruppe i samme periode. I aldersgruppen over 26 år har det derimot vært en markert økning.

Her er golf (14,3 %), fotball (14 %), ski (10,4 %), friidrett (5,6%) og sykling (3,4%) de idrettene med flest aktive. Tallene er nasjonale. Bedriftsidrettskretsen i Aust-Agder bidrar til å holde aktiviteten blant voksne på et stabilt godt nivå. I Norges Idrettsforbund er et av innsatsområdene i utviklingsplan nr. 02 for norsk idrett å avklare hvilken posisjon idrettslagene skal innta i voksensegmentet.

Kilde: Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité: «Utviklingsplan for norsk idrett 2016».

I løpet av perioden 1985-2015 har befolkningene økt sin fysiske aktivitet i fritiden, konkluderer Breivik og Rafoss i rapporten «Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet, 2017» for Helsedirektoratet. Den største økningen har funnet sted innenfor styrketrening, langrenn, jogging, fotturer på fjell og vidde og fotturer i skog og mark. Anleggstyper som turstier/turløyper, lysløyper og park-/ grøntområder og utmarksarealer har sammen med private treningssentre, og vekt- og styrkerom bidratt mest til den økende andelen aktive i befolkningen, oppsummerer forfatterne.

Kilde: Breivik og Rafoss: «Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet 2017» for Helsedirektoratet

### Eldre mennesker – en gruppe som vokser

Mange eldre har hatt en langt mer aktiv hverdag enn hva tilfellet er i dagens yrkesliv. Utfordringen er å finne måter som kan oppfordre til fysisk aktivitet i alle livets faser og etablere vaner og behov som varer hele livet. Undersøkelser viser at deltakelse i fysisk aktivitet, kulturell aktivitet og sosial deltakelse fører til mindre ensomhet, færre som får psykiske lidelser og det er lavere dødelighet for aldersgruppen opp til 70 år. Eldre er mer fysisk aktive enn før, både gåturer, skiturer og trening i helse-/ treningsstudio er blant de mest benyttede aktivitetsformene.

Kilde: Helsedirektoratet

### Idrettsarrangementer i regionen

Klubber og miljøer i Aust-Agder er for tiden svært beskjedne mht. større idrettsarrangementer. Med unntak av enkelte konkurranser innen seiling, båtsport og orientering, skjer det svært lite som vekker stor interesse. Dette kan det være flere grunner til, men hovedårsaken er sannsynligvis økonomisk risiko.

Store arrangementer krever ikke bare mye dugnadsarbeid, men også store investeringer i utstyr, vaktordninger, materiell, oppgradering av anlegg osv. Når en opplever at bedrifter stadig har mindre midler til sponsing og reklame-tiltak, blir det tungt for klubber å ta store løft innen arrangementer.

### Store og viktige anlegg mangler i Aust-Agder

I løpet av de siste 5-10 årene er det blitt etablert mange store, gode idrettsanlegg i fylket, noe vi ser igjen i aktivitetsutviklingen både på topp- og breddenivå. Sparebanken Sør Amfi har gitt oss fantastiske toppresultater innen håndball og turn, og Arendal Tennisklubb og Arendals Turnforening har nær doblet medlemstallet siden innflyttingen. Det finnes også andre gode eksempler.

I Aust-Agder mangler vi fortsatt viktige idrettsanlegg, og de viktigste er:

- Svømmeanlegg, 25 m, med konkurransefasiliteter (Kristiansand har 50 m basseng).
- Ishall for ishockey, kunstløp, curling, men også for allmenn bruk.
- Klatrehall. Det er planer for bygging av klatrehall på Sparebanken Sør Amfi på Myra i Arendal, med en høyde på 26-27 m.
- Mindre skihoppanlegg i utvalgte kommuner, og sikring av eksisterende skihoppanlegg, som Trollbakkene i Evje og Hornnes kommune, Brattåsen plastskihoppbakke i Arendal kommune, og en gjennomføring av planene for skihoppbakkene i Molandsdalen i Vegårshei kommune, samt rehabilitering av Molandsbakken på K90.
- Vurdere overbygg og vegger på Arendal kunstisbane, som interkommunalt anlegg.
- Innendørs anlegg for fotball.

- Stor arrangementshall for flere idretter, med publikumskapasitet over 3000.
- Hall for kampsport.

Flere av ovennevnte anlegg har størrelse og kostnad som gjør at disse bør bygges som interkommunale anlegg. Dette for å kunne motta større andel spillemidler ved få ytterligere én kommune til å bidra både til investering og drift.

### Anlegg for egenorganisert aktivitet

Idretten sentralt har stilt seg kritisk til Kulturdepartementets etablering av tilskudd til anlegg for egenorganisert aktivitet. De viktigste grunnene til det er:

- Denne typen anlegg brukes i svært stor grad til egenorganisert aktivitet.
- Det er allerede lang ventetid for å få tilskudd til ordinære idrettsanlegg. Da mener man at det er feil å ta ut store midler til «helt nye områder».
- Idretten sentralt mener at anlegg for egenorganisert aktivitet (ut over nærmiljøanleggene) bør omsøkes for spillemidler gjennom nærmiljøordningen.



Karete Johansen, AAIK

### Toppidrett

Tvedt-utvalget la våren 2013 fram sin rapport om toppidrettsresultatene og Olympiatoppens arbeid. En av hovedkonklusjonene i rapporten er at toppidrettsarbeidet i større grad bør regionaliseres. Kompetansesenteret for idrett i Agder (KIA) ble i 2015 en del av Olympiatoppen (OLT), med navnet Olympiatoppen Sør (OLT Sør). OLTs definisjon av et regionalt kompetansesenter: *"Et kraftsenter som består av toppidrettsfaglige og andre fagressurser som samlet har unik kompetanse og dermed forutsetning for å bidra til å utvikle toppidretten i Norge."*

OLT Sør er den viktigste aktøren for talentutvikling og toppidrettssatsing på Agder. OLT Sør har egne opplegg for utøvere, trenere og støtteapparatet for øvrig. Med sin lokalisering rett ved Universitetet i Agder, og med nye og velutstyrte lokaler, er man midt i et av de beste kompetansemiljøene i landet.

OLT Sør og Kristiansand Katedralskole Gimle har etablert begrepet «Talent i Agder» (TIA). 15-20 elever med spesielt gode idrettslige resultater og satsingsvilje, søker seg inn på et spesialopplegg. Da tar de videregående skoleløp på fire år, og får ekstra hjelp til både den idrettslige og den faglige delen av skolearbeidet. En må her vurdere om det er naturlig at videregående skoler i Aust-Agder kobler seg på den samme ordningen, noe man håper skjer tidlig i planperioden.

### TILTAK 1:

#### **Vurdere muligheten for et toppidrettstilbud ved Sam Eyde vgs. og Tvedestrand og Åmli vgs.**

Idrettslinjene i de videregående skolene i Aust-Agder er svært viktige arenaer for utvikling av gode idrettsutøvere. Opprettelsen av en idrettslinje på Sam Eyde vgs. var helt nødvendig. Vi har nå enda større mulighet til å rekruttere potensielle toppidrettsutøvere fra idrettslinjene i vårt fylke. Det vil i planperioden bli vurdert å utrede muligheten for et toppidrettstilbud ved Sam Eyde videregående skole i Arendal, og Tvedestrand og Åmli videregående skole i Tvedestrand. Dette under forutsetning av at Sam Eyde videregående skole og den fremtidige nye skolen i Tvedestrand har knyttet til gode fagpersoner innen de idrettene som tilbys.

De siste årene har Aust-Agder hatt en fin utvikling innen talentutvikling og toppidrett. ØIF Arendal er helt i toppen i nasjonal herrehåndball. Amazon Grimstad FK rykket ned fra toppserien i damefotball, og spiller i 1. divisjon. I herrefotball har FK Jerv i sesongene 2015 og 2016 spilt kvalifiseringsfinale for å rykke opp fra 1. divisjon (OBOS-ligaen) til tippeligaen. Begge årene har de tapt finalekampene, mot henholdsvis IK Start og Stabæk. Arendal Fotball rykket opp i 1. divisjon etter 2016-sesongen, og spilte i OBOS-ligaen i 2017-sesongen.

Innen troppsturn (Teamgym) hevder Arendal Turnforening seg meget godt nasjonalt, og flere turnere har også vært med i Nordisk Mesterskap og EM. Grimstad turnforening har de siste årene også kommet med gode yngre turnere, også innen teamgym. I Aust-Agder har vi meget også gode yngre utøvere nasjonalt innen idrettene: friidrett, seiling, lengdeløp på skøyter, sprangridning, landeveis sykling, trial, orientering, langrenn og kampsport.

### Antidopingarbeid

Bruk av dopingmidler er et samfunnsproblem, både i idretten, og ellers i det kroppsfikserte samfunnet, og må motarbeides.

Kommunene bør legge strategier knyttet til dette i kommunedelplaner for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.



Vidar Aas, Arendal kommune

### Egenorganisert aktivitet

Mange barn og unge finner seg ikke til rette i den organiserte idretten. Disse må gis anledning til å utøve fysisk aktivitet som passer for dem. Det er derfor viktig med anlegg som gir fleksible muligheter for egenorganisert aktivitet.



Vidar Aas – Arendal kommune

Det vil i årene som kommer bli viktigere med gode behovsvurderinger før bygging av ordinære idrettsanlegg og nærmiljøanlegg. En må tilstrebe å bygge nærmiljøanlegg som er tilpasset etniske minoriteter og jenter, herunder også jenter fra etniske minoriteter.

Anleggene som bygges bør utformes slik at barn og unge får utfordret både balanse, styrke, spenst, smidighet og utholdenhet.

All forskning viser at de som er fysisk aktive gjennom tenårene også vil være fysisk aktive på en eller annen måte i voksenlivet. Aust-Agder har et forholdsvis godt tilbud av nærmiljøanlegg ved fleste ved skoler og ved boligområder. Det mangler nærmiljøanlegg som er mer tilpasset jenter, barn og unge fra etniske minoriteter, og barn og unge med funksjonsnedsettelse. Utfordringen til kommuner og for fylkeskommunen i planperioden er å bruke kunnskap om både medlemsutviklingen og trendene innen de ulike idrettene/aktivitetene i planlegging og bygging av nye behovsprøvde, attraktive og moderne idrettsanlegg/nærmiljøanlegg.

### 5.4 Friluftsliv og egenorganisert fysisk aktivitet

Friluftsliv er en viktig del av norsk kulturarv og nasjonal identitet og er en vesentlig kilde til høyere livskvalitet og bedre helse for alle. Kartlegginger viser at friluftsliv er den vanligste formen for aktivitet. 2/3 av befolkningen oppgir at de er involvert i fotturer i skog og mark. Friluftsliv er også den aktiviteten som flest oppgir at de ønsker å gjøre mer av. Deltakelse i friluftsliv er stor i alle sosiale lag i befolkningen og står sentralt i regjeringens folkehelsearbeid.

Kilde: Meld. St. 18 (2015-2016)

- «Friluftsliv – Natur som kilde til livskvalitet»

#### Areal:

- Nærrområder,
- Kartlegging og verdisetting
- Sikring
- Kyststi
- Merking av turstier
- Universell utforming

#### Aktivitet:

- Naturlos – organiserte turer
- Aktivisering av barn og unge – sommerskoler, Aktiv ferie, friluftsliv i skolen
- Minoriteter
- Andre lite aktive gruppe



Janne Johnsen, Midt-Agder Friluftsråd

Tabellen neste side viser antall passeringer for hvert av områdene i løpet av 2016.

#### Tettstednært friluftsliv

Det er et nasjonalt mål at det skal legges til rette for at enda flere kan utøve friluftsliv jevnlig. For å få dette til er satsing på arealene i nærmiljøet viktig. Parker og grønnstruktur i byer og tettsteder er viktig for rekreasjon og friluftsliv, særlig hverdagsfriluftslivet. Det er viktig at kommunene gjennom sin arealplanlegging sikrer stier og grønne arealer til friluftsliv i forbindelse med reguleringsplaner og kommuneplanene. En god arealplanlegging er det viktigste virkemiddelet for å ivareta arealer som er verdifulle for friluftslivet.

Kommune	Friluftslivsområde	Begrensning	Antall plasseringer
Arendal	Hove (kyststien)		11 890
Grimstad	Dømmesmoen (lysløypa)		86 440
Grimstad	Fevik (strandpromenaden)		69 093
Grimstad	Hasseltangen		49 407
Risør	Urheia		45 886
Risør	Randvik		39 191
Arendal	Åsbieskogen		34 502
Arendal	Merdø	Fra 07.07.16	34 389
Tvedestrand	Lyngmyr / Fagerhei		15 611
Froland	Øynaheia		14 290
Vegårshei	Myra (lysløypa)		13 558
Gjerstad	Kleivvann / Havrefjell		12 551
Åmli	Hillestadheia / Lindeknuten		11 486
Arendal	Granestua	Fra 27.08.16	11 486
Tvedestrand	Lyngør ( Sandbukta)	Fra 07.07.16	7 175

### Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder

Et godt kunnskapsgrunnlag er avgjørende for at friluftslivets arealbehov skal være en forutsigbar og tydelig faktor i all samfunns- og arealplanlegging. Regjeringen startet i 2014 opp et femårig prosjekt med mål om at alle kommuner skal ha kartlagt og verdsatt sine friluftslivsområder innen 2018. Det er avsatt tilskuddsmidler til fylkeskommunene som følger opp kommunene og viderefører statlige tilskuddsmidler til gjennomføring av arbeidet. I Aust-Agder har Birkenes, Tvedestrand, Risør, Arendal, Grimstad, Lillesand og Froland kommuner gjennomført kartlegging og verdsetting, mens Gjerstad og Vegårshei kommuner er i gang med å starte opp kartlegging i 2017.

Fylkeskommunen vil jobbe med å få de resterende kommunene til å bli med på kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i løpet av planperioden. Kartleggingen og verdsettingen er ikke juridisk bindende, men et verktøy i planlegging og planarbeid.

#### TILTAK 2:

**Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i alle kommuner.**



Vidar Aas - Arendal kommune

Aust-Agder fylkeskommune vil, gjennom det nasjonale prosjektet for kartlegging og verdsetting av friluftslivs-områder, jobbe for at alle kommunene i Aust-Agder gjennomfører en slik kartlegging i løpet av planperioden.

### Statlig sikring av friluftslivsområder

Det er i registrert 241 statlig sikrede friluftslivsområder i Aust-Agder. Hele 226 av disse befinner seg i kystkommunene, flest i Lillesand med 94 sikrede områder. I Aust-Agder har det i årene etter 2010 blitt sikret gjennomsnittlig to nye områder årlig. Områdene er sikret med statlig økonomisk medvirkning, eller gjennom servituttavtaler mellom grunneier og staten.

Statlig sikring av områder skal først og fremst benyttes der allmennhetens bruk overstiger det grunneier i henhold til friluftsloven og allemannsretten må akseptere, og i områder hvor det er behov for fysiske tiltak for å ivareta områdets naturkvaliteter og tilrettelegge for bruk. Både friluftsråd, kommuner og fylkeskommunen skal i planperioden prioritere arbeidet med å få sikret viktige friluftslivs-områder for allmennheten.

#### TILTAK 3:

**Statlig sikring av friluftslivs-områder i Aust-Agder, en videreføring av arbeidet.**

### Raet nasjonalpark

Raet nasjonalpark ble opprettet i desember 2016 og dekker den ytre kysten fra Valøyene i Grimstad til Risørs grense mot Tvedestrand. Noen av de mest besøkte friluftslivs-områdene som Hasseltangen i Grimstad kommune og Hove i Arendal kommuner, ligger i nasjonalparken. Tilrettelegging i friluftslivs-områdene vil bli koordinert gjennom forvaltningsplanen for nasjonalparken som er under utarbeidelse. Fylkeskommunen vil fremdeles kunne gi tilskuddsmidler til de statlig sikrede friluftslivs-områdene som nå er innlemmet i nasjonalparken.



Janne Johnsen, Midt-Agder Friluftsråd

### Kyststi

Fylkeskommunen igangsatte forprosjekt for kyststi i Aust-Agder i 2010. Friluftsrådene utarbeidet en rapport med tilhørende kart for hver kommune. Den siste rapporten ble ferdigstilt høsten 2013. Å gjennomføre kyststitrase gjennom fylket vil være en langsiktig satsning. Det er en stor jobb å realisere kyststien, både i forhold til grunneieravtaler, fysisk tilrettelegging og avtaler om vedlikehold av stiene. Det vil være naturlig å etablere delstrekninger i kommunene litt etter litt. Fylkeskommunens rolle i dette arbeidet kan være å organisere nettverk mellom kommunene og friluftsrådene, bistå med faglige innspill og legge til rette for kompetanseheving i kommunene, samt bistå kommunene med noe økonomiske ressurser.

#### TILTAK 4:

##### **Kyststi - avsetting av midler til oppfølging av arbeidet.**

Fylkeskommunen vil gjennom handlingsprogrammet avsette midler til å følge opp arbeidet med kyststi i de fem kystkommunene.



Vidar Aas – Arendal kommune



Janne Johnsen, Midt-Agder Friluftsråd

### Skilting og merking

For at folk flest skal ta friluftslivsområdene i bruk, er det nødvendig med turveier og stier som er merket og skiltet. Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv har som ambisjon at alle byer og tettsteder skal ha maksimalt 500 meter fra bosted til sammenhengende nettverk av ferdselsårer.

Det nasjonale Turskiltprosjektet avsluttes i 2017. Formålet med «Turskiltprosjektet» var, gjennom informasjon, skilting og merking av turruter, å bidra til økt og trygg ferdsel der folk bor og oppholder seg. Mulighet for å søke om tilskudd til skilting av turløyper overføres til spillemiddelordningen fra 2018. I tillegg har fylkeskommunen i en årrekke bidratt økonomisk til skilting og merking av turstier, både før og etter «Turskiltprosjektet».

#### TILTAK 5:

##### **Flere merkede stier i nærmiljøet.**

I planperioden jobbes det med å få merket flere stier, spesielt i nærhet av boområder og utfartssteder. Søknader om skilting og merking gjennom spillemiddelordningen vil bli prioritert i planperioden. En vil tilstrebe en enhetlig merking av stiene i fylket gjennom å bruke kriteriene i Merkehåndboka.

### Universell utforming

Alle skal ha mulighet til friluftsliv med fysisk aktivitet og naturopplevelser, alene eller i sosialt fellesskap. Det er viktig at traséer tilrettelegges slik at mennesker med funksjonsnedsettelse skal kunne benytte terrenget til mosjon eller idrettslige aktiviteter som ski, rullestol, løping og annen fysisk aktivitet. God tilrettelegging vil si at man skal kunne å ta seg fram på egenhånd så langt det er mulig.

#### TILTAK 6:

##### **Standardheving og bedret tilgjengelighet til friluftsliv i nærmiljøet.**



En vil i planperioden prioritere arbeidet med nærfriluftslivet. Dette innebærer at mange turløyper og turstier nær boområder vil måtte rehabiliteres/oppgraderes for å oppnå tilgjengelighet for alle.

### Naturlos

Naturlos er en samling av lærerike, guidede natur- og kulturvandringene. Begge friluftsrådene utarbeider årlig naturlosbrosjyrer hvor mange lag og foreninger bidrar inn med turer. Friluftsrådet Sør distribuerer til alle husstander i Aust-Agder, og Midt-Agder Friluftsråd distribuerer til sine eierkommuner i Aust-Agder.

### Barn og unge

Å få barn og unge aktive i friluft er viktig for å gi en positiv og helsefremmende aktivitet, samt sikre rekruttering til friluftsliv. Utvikling i barneåra med oppøving av ferdigheter og tidlig etablering av gode vaner legger grunnlaget for livsstil og helse gjennom hele livet.

Friluftsrådene kommer i kontakt med mange gjennom barnehage, skole og SFO. Friluftsrådene, friluftsgangene, idrettskretsen og idrettslagene tilbyr ulike aktivitetsdager og -leirer i skoleferiene. De fleste tilbudene er om sommeren, men det er også tilbud vinterstid til barn/unge som trenger det mest. En ønsker at barn og unge skal bli glad i naturen gjennom å oppdage, utforske og bevege seg i den.

### Minoriteter

Friluftsliv er en viktig del av den norske kulturen og er en god innfallsvinkel til integrering. Naturen er helt unik som aktivitetsarena og er helsefremmende i et folkehelseperspektiv. Mennesker med minoritetsbakgrunn kommer ofte dårlig ut i forhold til folkehelse. Det er viktig å få flere mennesker med fremmedkulturell bakgrunn til å bli kjent med allemannsretten og norsk kultur- og friluftstradisjon, slik at de selv kan ta naturen i bruk til rekreasjon og aktiviteter.

### Mindre aktive grupper

Det er et behov for tiltak rettet både mot befolkningen generelt og mot grupper som er lite fysisk aktive spesielt. Attraktive naturområder i nærmiljøet må gjøres kjent, og turmuligheter i nærrområdene synliggjøres. Nye aktiviteter og ny teknologi kan øke interessen blant grupper som i liten grad deltar i friluftsliv. Det har vært gode resultater i samarbeid mellom kommuner og frivillige organisasjoner i gjennomføring av aktiviteter og arrangement.

Naturopplevelser og friluftsliv har store helsemessige gevinster, og brukes i flere sammenhenger også som en del av behandlingstilbudet til ulike pasientgrupper. I Aust-Agder arrangeres det blant annet turgrupper i enkelte kommuner for pasienter med psykiske lidelser. Friluftsrådene har også et samarbeid med kommunenes frisklivssentraler hvor det settes fokus på naturen som en sentral aktivitetsarena overfor grupper som er mindre aktive.



Vidar Aas - Arendal kommune

### 5.5 Kulturarenaer

I Aust-Agder er det per 2017 tre regionale kulturarenaer. Dette er Risørhuset kulturhus, Arendal kulturhus og Grimstad kulturhus. Setesdalsregionen har ikke egen regional kulturarena. I de regionale kulturarenaene skal det kunne arrangeres større konserter, teaterforestillinger og andre kulturarrangementer. Fjæreheia amfi i Grimstad er utpekt av Kilden teater og konserthus IKS til å være teatrets femte scene. Det er behov for ulike typer kulturelle møteplasser i fylket. I kulturutredningen fra 2014 omtales kulturarenaer som en del av den kulturelle grunnmuren. Enkelte kommuner har per i dag ikke egnede lokaler til lokale kulturaktiviteter.



Vidar Aas - Arendal kommune

Bibliotek og kulturskole er lovpålagte oppgaver for kommunene, og bibliotekloven fastslår at folkebibliotekene skal være møteplasser og kulturarenaer i kommunene. For både kulturskole og bibliotek er det viktig å ivareta behovet for gode lokaler for øving og formidling. Kommunale fritidsklubber blir også omtalt som en del av den kulturelle grunnmuren, og er en viktig møteplass for den unge befolkningen i kommunene.

Kulturarenaer som bygges, skal dekke flere behov innen kulturfeltet, og viktige aspekter å vurdere er størrelse på arenaen, samt fleksibel og allsidige muligheter for bruk av kulturarenaene. I mange kommuner, spesielt i befolknings-tette områder, er det behov for øvings- og produksjonslokaler for både profesjonelle aktører og amatører. Det kan være aktuelt å drøfte muligheten for interkommunale produksjons- og øvingslokaler. Det er viktig å utvikle øvings- og produksjonslokaler som er tilpasset de nasjonale standardene for akustikk i alle lokaler som benyttes til musikk, jf NS 8178.

I tilknytning til kulturarenaer, bør også «Artist-in-residence - ordninger» (AiR) nevnes. AiR-programmer gjør det mulig for kunstnere og øvrige mennesker i kreativt arbeid å jobbe og oppholde seg et annet sted enn i sitt vannte miljø. AiR-opphold gir tid til kunstproduksjon og møte mellom gjestekunstnere og lokalmiljøet. Det er få tilbud om AiR-ordning i Aust-Agder i dag, og utbygging av kulturarenaer bør også ses i sammenheng med å etablere denne type ordning.

I forbindelse med bygging av nye skoler, diskuteres ofte hvordan kulturarenaer i skolebygg også kan benyttes som kulturarenaer utenfor skolens kjernetid. Det er en fordel om skoleanleggene kan fungere som et lokalt kulturhus og bidra til å styrke lokalmiljøet og utformes på en slik måte at det enkelt kan benyttes til virksomheter utover skolens kjernevirksomhet. Fylkeskommunen vil spesielt se på dette i forbindelse med bygging av nye videregående skoler.

Det er viktig at kulturarenaene utvikles til både en visnings- og aktivitetsarena som aktører kan benytte på egenhånd store deler av døgnet. Det er en fordel om kulturarenaene utvikles slik at flere aktiviteter kan pågå i bygningen samtidig.

Makerspace er lokaldrevne verksted der entusiaster med felles interesser kan møtes for å bli kjent og samarbeide. Konseptet kan også sammenfattes som «å samle folk med gode ideer på ett sted og la dem låne hverandres utstyr». Makerspacebegrepet brukes oftest i tilknytning til teknologiske verksteder, men er også overførbart til andre fagområder. Makerspace er læringsarenaer utenom skole og arbeidsliv, og nye kulturarenaer kan med fordel ta høyde for å tilrettelegge for teknologiske uttrykk.

De statlige midlene til desentraliserte kulturbygg har blitt redusert fra drøye 120 millioner kroner på landsbasis i 2014 til 47 millioner kroner i 2017. Hvis tildeling av disse midlene fortsetter med samme utvikling, kan det bli behov for å prioritere bruken enda tydeligere, eksempelvis prioritere lokale kulturarenaer som tilrettelegger for aktiviteter for barn og unge.

Det er imidlertid viktig å sikre at det finnes kulturarenaer som også ivaretar behovene for det profesjonelle kulturlivet.

I



Vidar Aas - Arendal kommune

I planperioden vil en prioritere tilskudd til lokale kulturbygg i områder med et visst befolkningsgrunnlag. Dekningen av forsamlings- og grendehus i mer spredt befolkede steder i fylket er bra. I de regionale kulturarenaene skal det kunne arrangeres større konserter, teaterforestillinger og andre kulturarrangementer.

Kulturbyggene i Risør og Grimstad har kino, og i Risør er det bibliotek i samme lokaler. På den store scenen i Arendal kulturhus gjennomføres det årlig en rekke større konserter, teaterforestillinger, kulturarrangementer og konferanser.

#### **TILTAK 7:**

***I løpet av planperioden bør tilskuddsordningen for kulturarenaer i Aust-Agder gjennomgås og tilpasses dagens behovsbilde for kulturarenaer i kommunene.***

#### **TILTAK 8:**

***Utarbeide gode behovsanalyser ved bygging av større kulturarenaer i Aust-Agder.***

#### **TILTAK 9:**

***Foreta en kartlegging av kulturarenaer i Aust-Agder.***



Vidar Aas - Arendal kommune

## 6. Anlegg for idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og kulturformål - anleggspolitikken

Anleggspolitikken bygger på behov som signaliseres via deltakelse i organisert idrett og egenorganisert fysisk aktivitet i fylket. Andre forhold som vurderes ved planlegging av idrettsanlegg er; trender innen fysisk aktivitet, anleggsbehov meldt fra kommuner og idretts- og friluftslivsorganisasjoner. Anleggspolitikken skal vise en satsing på gode anlegg for organisert idrett, og tidsriktige anlegg for «egenorganisert fysisk aktivitet for alle» i nærmiljøet, i boligområder og ved skoler, samt tilrettelegging av universelt utformede stier/løyper/områder for utøvelse av friluftsliv nær boligområder. På den måten blir terskelen for fysisk aktivitet lav, og flere vil ha anledning til å komme seg opp av sofaen og ut i aktivitet.

I planperioden vil en prioritere kulturarenaer i områder med en viss befolkningstetthet. Flere steder i fylket registrerer et økende behov for produksjons- og øvingslokale for musikk, teater og kulturskole. Profilen på anleggene skal gjenspeile dette. En vil prioritere kulturarenaer som har flerbruksmuligheter, og gir muligheter for både utøvelse og opplevelse av ulike kulturuttrykk.

### 6.1 Anlegg for idrett og friluftsliv – status og vurderinger

Gjennom spillemiddelordningen bidrar fylkeskommunen til at alle skal få en tilnærmet lik tilgang til idrettsanlegg samme hvor de bor i fylket. Målet med idrettsanleggsutbyggingen er at enhver skal kunne drive med idrett og fysisk aktivitet basert på den enkeltes ønsker, behov og forutsetninger.

#### TILTAK 10:

**Utarbeide gode behovsanalyser ved bygging av ordinære anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.**

Fylkeskommunen oppfordrer kommunene i Aust-Agder til å gå i dialog med hverandre dersom det er ønske å realisere større idrettsanlegg, f.eks. større idrettshaller. Interkommunale anlegg vil kunne motta et tilskudd på 30 % utover fastsatt tilskuddssats for aktuelle idrettsanlegg. Forutsetningen er at deltakende kommuner må bidra med et investeringstilskudd på min 5 % av anleggets totale kostnader – og inngå en skriftlig driftsavtale på min. 20 år. I avtalen forplikter de seg til å bidra økonomisk med 5 % av årlige driftskostnader til driften av anlegget.

Ved bygging av ordinære idrettsanlegg skal anlegg med flerbruksløsninger prioriteres, gjerne plassert i nærheten av skoler med løsninger som også tilfredsstiller krav til organisert idrett og/eller friluftsliv.

### Svømmehaller

I Aust-Agder er det kun fem svømmebasseng med lengde 25m, og kun et av disse har en bredde på 15,5m. Det er kun et svømmebasseng i Aust-Agder som i bassengstørrelse tilfredsstiller kravet om kortbanekonkurranser i svømming, med dette bassenget har ikke publikumsfasilitetene for å kunne avholde kortbanemesterskap.

*En ser for seg at det i planperioden blir rehabilitert, eller bygd, et svømmebasseng med lengde 25m.*

### Idrettshaller

I Aust-Agder har vi følgende idrettshaller:

1 storhall	størrelse: 50 x 50m
26 idrettshaller	størrelse: 44 x 23m ev. 45 x 25m
4 volleyballhaller	størrelse: 24 x 16m
Ca. 35-40 gymsaler	størrelse: 20 x 10m / 22 x 11m

Kommunene Bykle og Gjerstad har ikke idrettshall av størrelsen 45x25m/43x23m. De øvrige 13 kommuner i fylket har denne type idrettshall. Bykle har to volleyballhaller med målene 24x16m. Det ble i 2012 bygget ny stor flerbrukshall på Myra i Arendal, Sparebanken SØR Amfi. Hallen har tri-bunkekapasitet på nærmere 3.000 tilskuere, ved oppmontert midlertidig tribune. Det er i tillegg turn- og tennishall i samme bygning, og det er planer om å bygge en større klatrehall i samme bygningskomplekset.

*En ser for seg bygging av minst en ny idrettshall av størrelsen 45x25m i planperioden. Grimstad og Arendal klatreklubb la for et års tid siden fram planer om bygging av ny stor klatrehall på Sparebanken Sør Amfi, men det er enda ikke lagt fram konkrete planer for realisering av denne. I 2016-2017 ble det bygget en friidrettshall i Grimstad kommune. Det vil i planperioden komme inn flere søknader om å rehabilitere idrettshaller - bl.a. gulv og lysanlegg.*



Viar Aas - Arendal kommune

## Fotballbaner

Det finnes mange fotballbaner i fylket, og banene er av varierende kvalitet med ulike dekker. Banene er som følger (ballbinger og balløkker er nærmiljøanlegg, og er av den grunn ikke med oversikten):

Dekke	Mål	Antall
Kunstgress ca.	100x60m	= 30 stk.
Gress min.	90x45m	= 10 stk.
Grus min.	90x45m	= 5 stk.
Kunstgress	60x40m -> 90x45m	= 8 stk.
Gress	60x40m -> 90x45m	= 5 stk.
Grus	60x40m -> 90x45m	= 5 stk.
Kunstgress	40x25m -> 60x40m	= 2 stk.
Grus	40x25m -> 60x40m	= 8 stk.

Av de 30 kunstgressbanene er 10 ferdigstilt de siste fire årene. Det er fremdeles behov for rehabilitering av fylkets fullskala gressbaner. En vil i tiden som kommer følge nøye med på bruken av gummigranulat som støtdempende materialer i kunstgressbaner. Det forskes på bruken av alternative støtdempende materiale (fyll) i kunstgressbaner. Det må utarbeides planer for riktig vinterbruk av kunstgressbaner. Gummigranulat følger med snø som brøytes bort, og blir liggende på utsiden av spilleflaten, i banens sikkerhetssone. Det er viktig å ha gode rutiner for å hindre at gummigranulat renner ned i overvannsslukene rundt banen.

I tillegg er det de senere årene bygget svært mange balløkker og ballbinger (fra 40x20m ned til 21x13m) som nærmiljøanlegg på skoler og i boområder. Det er registrert 85 ballbinger i Aust-Agder. Dette betyr at det kun er bygget 12 nye ballbinger de siste 4 årene. Kun et fåtall av disse har grusdekke. Dette er nærmiljøanlegg, og er av den grunn ikke med i oversikten. En rekke av de mindre balløkkene er bygd på skoleområder, og flere av disse er det flerbruk på, herunder fotball, basketball og håndball m.m. Til sammen er det registrert ca. 175 eksisterende anlegg i Aust-Agder i kategorien balløkke, og de er av alle mulige størrelser.

*Det vil i planperioden vil bli foretatt flere ombygginger av fullskala gress- og grusbaner til kunstgressbaner for fotball, samt bygging av flere balløkker på skoler og i boområder.*



Vidar Aas - Arendal kommune

## Anlegg for friluftsliv

Det vil i planperioden være fokus på friluftsanlegg som turløyper og turløyper, og da gjerne i tilknytning til boligområder og tettere befolkede steder, samt at delstrekninger av kyststien vil prioriteres. Anleggene skal i størst mulig grad være universelt utformet.

*Det vil i planperioden bli bygget flere nye, og rehabilitert eksisterende, turløyper/-stier.*

## Skianlegg

Det er til sammen ca. 30 anlegg med skiløyper med lengde på 4 km og lenger. Flere av anleggene kan fungere som langrennsarena. Øynaheia og Hillestadheia, er sammen med Vegårshei og Gjerstad, de viktigste nære skiutfartsstedene for befolkningen i kommunene Gjerstad, Risør, Tvedestrand, Arendal, Froland, Grimstad, Lillesand og Birkenes. Her er det flere løypetraser av ulik lengde.

Alle løyper kjøres opp etter avtaler med kommuner eller lag/ foreninger.

I indre del av Aust-Agder er det flotte løyper for utfart og turgåing på Himmelsyna og Høgås/Flatebygd i Evje og Hornnes kommune (godt besøkt utfartsområde for dags-turer), Furustøyl i Valle kommune og flere av løypene i Bykle kommune, både i Bykle og på Hovden.

*Aust-Agder har mange skianlegg/-løyper for turgåing og langrenn, og en ser for seg at det kan bli behov for en rehabilitering/utbygging av flere av disse anleggene i planperioden.*

For skihopp har Aust-Agder et anlegg som kan arrangere Norgescuprenn, Molandsbakken K90 på Vegårshei. Det er planer om å totalrenovere denne skihoppbakken i planperioden. I tillegg har Arendal kommune Brattåsen plasthoppbakke for ski. Dette er en skihoppbakke med K40 som brukes til trening året rundt, samt til konkurranser for de yngste skihopperne. Trollbakkene i Evje og Hornnes kommune ble bygget i 2016-2017 med en skihoppbakke med plastunderrenn K17m, samt to nye trenings-/rekrutteringsbakker på hhv. K30 og K45m

*Skihoppbakken på Vegårshei, Molandsbakken K90, kan bli totalrenovert i planperioden. Det vil også bli bygget rekrutt-/treningsbakker ved siden av Molandsbakken i Vegårshei kommune. Navnet på skihoppbanlegget på Vegårshei blir: «Sørlandets hoppcenter».*

## Skiskytteranlegg

Det er fire skiskytteranlegg i fylket: et i Vegårshei kommune, et i Froland kommune, et på Røyrvikåsen i Bykle kommune, og et på Birkeland i Birkenes kommune.

Skiskytteranlegget på Birkeland ble i 2005 bygd om til 21 skiver og løypene asfaltert for rulleski til bruk i sommerhalvåret. Anlegget i Froland ble i 2016-2017 utvidet, både standplass og løypetrasé.

*Det er mulig et eller to av skiskytteranleggene vil rehabiliteres i planperioden. Det blir ikke bygget nye skiskytteranlegg i planperioden, men det kommer en mulig utvidelse på anlegget i Froland kommune.*

### **Alpinanlegg**

Det er kun tre alpinanlegg med heis/skitrekk i drift i Aust-Agder. Det er Hovden skisenter i Bykle kommune (heis og skitrekk), Brokke alpinsenter i Valle kommune (heis og skitrekk), og Vegårshei ski- og aktivitetssenter (ett skitrekk). Alpinanlegget på Vegårshei blir utvidet i planperioden.

*En ser ikke for seg etablering av nye alpinanlegg i fylket i planperioden, bortsett fra utvidelsen på Vegårshei.*

### **Skøytebaner**

I Aust-Agder er det tre skøytebaner for hurtigløp: én på Dølemo i Åmli kommune, én på Hovden i Bykle kommune og én kunstfrossen skøytebane i Arendal Idrettspark i Arendal kommune.

Alle anleggene har hurtigløpsbane på 400m. Anlegget i Arendal Idrettspark har også en isflate som kan benyttes til trening for ishockey og bandy. Aust-Agder har ingen ishall.



Vidar Aas – Arendal kommune

*En ser ikke for seg nye kunstfrosne skøyteanlegg for hurtigløp på skøyter i planperioden. Det kan i løpet av planperioden bli lagt til rette for mindre aktivitetsflater som om vinteren kan sprøytes med vann til bruk for skøyter.*

### **Golfbaner**

I fylket er det én 18 hulls golfbane, med beliggenhet på Nes Verk i Tvedestrand kommune. Det er 2 stk. 9 hulls golfbaner: en bane på Ørnefjell i Bykle kommune og en bane på Hodnebrog i Grimstad kommune.

*En anbefaler ikke å bygge nye 9- eller 18-hulls baner for golf i Aust-Agder. Det er ikke medlemsgrunnlag nok i fylket til å drifte nye anlegg økonomisk forsvarlig.*

### **Skytebaner**

Det siste 10-året er det bygget mange nye skytebaner i Aust-Agder, samt at en rekke skytebaner er rehabilitert/ ombygd. Vi regner med få søknader om nye skytebaner i kommende planperiode.

*En ser for seg flere omlegginger til elektroniske skiver på eksisterende anlegg. En ser kun for seg et nytt skytteranlegg i perioden. Det er klubber i Arendalsområdet som har signalisert behov for dette. Det ønskes bygd et felles skytteranlegg for Ugland skytterlag, Arendal Pistolklubb, Arendal jeger- og fiskeforening og Arendal Dynamiske skyttere. Ut over dette er det god dekning av skytebaner i fylket.*

### **Rideanlegg**

Det er flere gode og attraktive rideanlegg i fylket. Anlegget på Birketveit i Grimstad kommune har standard til å gjennomføre nasjonalt mesterskap. I Risør blir det bygget stall og anlegg for islandshest. Generelt er det en trend at flere av denne typen anlegg blir drevet kommersielt, og derfor ikke kan søke om spillemidler.

*En ser ikke for seg etablering av nye rideanlegg i planperioden uten særskilt vurdering.*

### **Interkommunale idrettsanlegg**

I inneværende planperiode er det bygget friidrettsbane på Hornnes med status som interkommunalt idrettsanlegg, og ny friidretts- og flerbrukshall i Grimstad med samme status. Friidrettshallen har også en klatrehall/-vegg med 10-11 meters høyde.

I Kristiansand i Vest-Agder ble det i Aquarama bygget en 50 meters svømmehall. Idda idrettshall i Kristiansand har en hall for ishockey, og egne baner for curling. Ingen av disse anleggstypene har vi i Aust-Agder.

Vest-Agder fylkeskommune har i "Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2014-2020" (RIFF-planen) med liknende ordlyd til den under:

*«Ved bygging av større interkommunale/ regionale idrettsanlegg i Vest-Agder eller Telemark, i rimelig nærhet til Aust-Agders fylkesgrense, vil fylkeskommunen vurdere eventuelle investeringstilskudd til anlegget selv om det ligger i nabofylket. En forutsetning er at Vest-Agder fylkeskommune og Telemark fylkeskommune har tilsvarende bestemmelse.»*

### **TILTAK 11:**

***Fylkeskommunen skal være pådriver for bygging av flere interkommunale idrettsanlegg.***



Vidar Aas - Arendal kommune

### Anlegg for egenorganisert fysisk aktivitet

I Aust-Agder er det i 2017 flest av disse nærmiljøanleggene:

● Ballbinger	87
● Balløkker (ulik størrelse)	175
● Sandvolleyballbaner	80
● Skileikanlegg	45
● Hinder-/aktivitetsløyper	40
● Skateanlegg	25

En registrerer at spesielt nærmiljøanlegg på skoler blir forholdsvis mye brukt. Disse anleggene får mye slitasje. Nærmiljøanlegg som ble bygget i årene 2005-2010 vil i planperioden få behov for rehabilitering av idrettsdekket.

Etablering av anlegg og bruk av disse er for barn og ungdom svært avhengig av trender. Det er derfor viktig at det foretas en grundig behovsvurdering av aktuelle anleggstyper som kan bidra til økt aktivitet for alle, herunder aktiviteter tilpasset jenter og personer med annen etnisk bakgrunn.

*En ser at trender kan medføre dreining av aktivitetene, og det bør legges til rette for nye anlegg som bidrar til økt aktivitet hos alle barn og unge, uavhengig av kjønn og etnisitet. En forventer at søknadsmassen til nærmiljøanlegg holder seg på dagens nivå gjennom planperioden, men en forventer en dreining til flere "moderne" nærmiljøanlegg.*

#### TILTAK 12:

**Det skal utarbeides gode behovsanalyser ved bygging av nærmiljøanlegg på skoler og i boligområder.**

### Anlegg for kulturformål

Det har vært forholdsvis få søknader om kulturbyggmidler i Aust-Agder de siste 4-5 årene. Dette har medført at ventetiden for tilskudd til lokale og regionale kulturarenaer har vært maksimalt et år. Aust-Agder fylkeskommune ble i år 2013 tildelt 4,26 mill. kroner i kulturbyggmidler fra Kulturdepartementet (KUD). Dette er fylkeskommunens største årlige ramme av tildelte kulturbyggmidler. Etter dette har tildelt ramme blitt redusert. I år 2017 ble Aust-Agder fylkeskommune tildelt kun 1,55 mill. kroner, som er

den laveste rammen fylkeskommunen har mottatt siden år 2000. Per i dag er det en ventetid på 2-3 år før søker kan innvilges kulturbyggmidler.

## 7. Fylkesidrettsanlegg

Kriteriet for status som fylkesidrettsanlegg er:

"Hele anlegget med publikumsfasiliteter og infrastruktur skal være av en slik kvalitet at det kan avholdes nasjonale mesterskap i aktuelle idrett på anlegget."

I Aust-Agder er det 10 idrettsanlegg med status "Fylkesidrettsanlegg":

- Arendal og Grimstad Rideklubb  
*Grimstad kommune - Riding*
- Brattåsen plashoppbakke  
*Arendal kommune - Skihopp plast*
- Vegårshei ski- og aktivitetssenter  
*Vegårshei kommune - Langrenn 5km/10km og skihopp K90*
- Finnøya Seilsenter  
*Risør kommune - Seiling*
- Setesdal luft- og motorsportssenter  
*Valle kommune - Snøscootercross*
- Evjemoen skytebane  
*Evje og Hornnes kommune - Baneskyting*
- Arendal Idrettspark - Arendal og omegn skøytebane  
*Arendal kommune - Hurtigløp skøyter*
- Uvann skyteanlegg  
*Froland kommune - Skyteanlegg for viltmål, leirdue, løpende elg og områder for jaktfeltskyting*
- Arendal og omegn golfklubb  
*Tvedestrand kommune - Golf*
- Hovden skisenter  
*Bykle kommune - Alpin*

Dersom anlegget ikke vedlikeholdes, og hele eller deler av anlegget forringes i kvalitet, mister anlegget status som fylkesidrettsanlegg. Fylkesidrettsanlegg som ikke drives kommersielt kan søke fylkeskommunen om tilskudd til ekstraordinær drift og mindre anleggsutbedringer.

#### TILTAK 13:

**Sammen med Vest-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud fylkeskommune, skal en jobbe for enhetlige kriterier for hva som er et «fylkesanlegg/regionanlegg.»**

## 8. Spillemidler, prioriterte og ikke-prioriterte idrettsanlegg i planperioden

Følgende anlegg vil vi prioritere og nedprioritere i planperioden:

- Flerbrukshaller m. aktivitetsflate 45x25m – rehabilitering og nybygg.
- 25m svømmehaller, mulig én 50m svømmehall som interkommunalt anlegg.
- Rehabilitering av svømmehaller med lengde 25m.
- Turløyper/-stier/-veier av god kvalitet nær befolkningssentra.
- Merking i skilting av turløyper.
- Nærmiljøanlegg som bidrar til mye fysisk aktivitet – samt nye typer nærmiljøanlegg.

*Idrettsanlegg med høy bruksfrekvens og anlegg for friluftsliv skal prioriteres i planperioden.*

Janne Johnsen, Midt-Agder Friluftsråd

Anleggstyper som **ikke** prioriteres for spillemidler i planperioden, drøftes spesielt ved søknader:

- Nye gressbaner for fotball.
- Nye friidrettsbaner med grusdekke.
- Nye større hoppbakker – over K70
- Nye 9 og 18 hulls golfbaner.
- Nye svømmeanlegg med lengde under 25m.



**Vedlegg 1a:**  
**Handlingsprogram spillemidler til idrettsanlegg 2018-2021**

Handlingsprogram idrettsanlegg 2018-2021 (anlegg som mottar fra kr 700' i spm.)							
	Anleggsenhet / Prosjekt	Komm.	Pri. / år	2018	2019	2020	2021
1	Campus Grimstad Arenda, friidr.hall	Grimstad	1/18 (3. år)	5 300			
2	Hornnes friidrettsanlegg	Evje & H	2/18 (2. år)	1 000			
3	Bygland idrettshall 25x45m	Bygland	3/18 (2.år) 1/19 (3.år)	3 500	3 500		
4	Kjempesteinsmyra k.gress u.varme	Risør	4/18	700			
5	Campus Grimstad Arena, styrkerom	Grimstad	5/18	910			
6	Arendal Idr.park,kunstgr.bane m. lys	Arendal	6/18 (2. år)	1 000			
7	Campus Grimstad Arena, klatrehall	Grimstad	7/18 + 2/19	2 160	2 000		
8	Herefoss 7'er kunstgressbane	Birkenes	8/18	1 000			
9	Stuenes skole, volleyballhall	Arendal	9/18+3/19	2 000	2 000		
10	Stuenes stadion, kunstgress m. lys	Arendal	10/18+4/19	1 180	1 100		
11	Stuenes stadion, delanlegg friidrett	Arendal	11/18	984			
12	Evje flerbrukshall	Evje & H	12/18 + 5/19 + 1/20	3 500	3 500	3 000	
13	Campus Grimstad Arena, Aktivitetssal	Grimstad	13/18	910			
14	Åmli symjehall, rehab.	Åmli	14/18	630			
15	Arendal idr.park, kunstgress u.varme	Arendal	15/18	1 000			
16	Arendal idr.park, rulleski, grunnarb.	Arendal	16/18	1 000			
17	Arendal idrettspark, rulleski, asfalt	Arendal	17/18	700			
18	Arendal idrettspark, rulleski, lys	Arendal	18/18	700			
19	Kokkenes seilbase, klubbhus	Lillesand	19/18	1 000			
20	Tromøyhallen rehab.	Arendal	6/19		1 951		
21	Campus Grimstad Arena klubbhus	Grimstad	7/19		1 300		
22	Campus Grimstad Arena, styrketrening.	Grimstad	8/19		910		
23	Trollbakken, rulleski helårsløype	Evje & H	9/19		1 000		
24	Imåshallen, flerbrukshall 23x44m	Grimstad	10/19+2/20		2 500	4 500	
25	Moltemyr kunstgress	Arendal	11/19		1 000		
26	Vegårshei idrettshus i 3. ulike etasjer.	Veg.hei	12/19		2 984		
27	Stinta idrett- og svømmehall	Arendal	13/19		833		
28	Kjempesteinsmyra, friidrettsbane	Risør	14/19		1 000		
29	Valle IL, klubbhus	Valle	15/19		813		
30	Røyrvikåsen sprintløype	Bykle	16/19		700		
31	Røyrvikåsen langrennsarena	Bykle	17/19		1 000		
32	Fevikhallen, rehab.	Grimstad	18/19+4/20		1 308	1 000	
33	Imås Stadion, Hippen kunstgress 7'er	Grimstad	19/19		1 000		
34	Stueneshallen, rehab. hall	Arendal	5/20			1 300	
35	Arendal idrettspark turvei,	Arendal	6/20			1 000	
36	Arendal idrettspark, turvei - lysanl.	Arendal	7/20			700	
37	Arendal gjestehavn, svømmebasseng	Arendal	8/20			3 500	
<b>SUM:</b>				<b>29 174</b>	<b>30 399</b>	<b>15 000</b>	<b>0</b>

Alle anlegg på listen ER omsøkt for spillemidler i 2017 - NB! Alle tall er oppgitt i 1.000 kroner



**Vedlegg 1b:  
 Handlingsprogram lokale kulturarener 2018-2021**

	Anleggsenhet / Prosjekt	Komm.	Pri. / år	2018	2019	2020	2021
1	Grimstad bibliotek - Grimstad komm.	Grimstad	1/18* (2. år.)	1 647 000			
2	Fjelltun ungdomshus - Fiane ungd.lag	Gjerstad	1/19		290		
3	Løvjomås grendehus, ombygging	Froland	2/19		1 243		
4	Valle folkebibliotek	Valle	1/20+1/21			1 000	1 000
5	Evjetun kino og scene, oppgradering sal	Evje og Hornnes	2/20			300	
6	Hylestad soknehus, oppgradering	Valle	2/21				1 420
	<b>* tall i kr 1.000</b>			<b>1 647</b>	<b>1 533</b>	<b>1 300</b>	<b>2 420</b>

\* 2. år => første del av tilskudd ble gitt i 2017



Bilder over og under: Karete Johansen, Aust-Agder Idrettskrets



Bilder over og under: Janne Johnsen, Midt-Agder Friluftsråd



## **Vedlegg 2: Samlet oversikt over TILTAK**

### **TILTAK 1:**

Vurdere muligheten for et toppidrettstilbud ved Sam Eyde og Tvedestrand og Åmli vgs.

### **TILTAK 2:**

Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i alle kommuner.

### **TILTAK 3:**

Statlig sikring av friluftsområder i Aust-Agder, en videreføring av arbeidet.

### **TILTAK 4:**

Kyststi, avsetting av midler til oppfølging av arbeidet.

### **TILTAK 5:**

Flere merkede stier i nærmiljøet.

### **TILTAK 6:**

Standardheving og bedret tilgjengelighet til friluftsliv i nærmiljøet.

### **TILTAK 7:**

I løpet av planperioden bør tilskuddsordningen for kulturarenaer i Aust-Agder gjennomgås og tilpasses dagens behovsbilde for kulturarenaer i kommunene.

### **TILTAK 8:**

Utarbeide gode behovsanalyser ved bygging av større kulturarenaer i Aust-Agder.

### **TILTAK 9:**

Foreta en kartlegging av kulturarenaer i Aust-Agder.

### **TILTAK 10:**

Utarbeide gode behovsanalyser ved bygging av anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

### **TILTAK 11:**

Fylkeskommunen skal være pådriver for bygging av flere interkommunale idrettsanlegg.

### **TILTAK 12:**

Utarbeide gode behovsanalyser ved bygging av nærmiljøanlegg på skoler og i boligområder.

### **TILTAK 13:**

Sammen med Vest-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud fylkeskommune, skal en jobbe for enhetlige kriterier for hva som er et «fylkesanlegg/regionanlegg».

## **Vedlegg 2b: Samlet oversikt over friluftslivstiltak**

### **TILTAK 1:**

Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i alle kommuner.

### **TILTAK 2:**

Statlig sikring av friluftsområder i Aust-Agder, en videreføring av arbeidet.

### **TILTAK 3:**

Kyststi, avsetting av midler til oppfølging av arbeidet.

### **TILTAK 4:**

Flere merkede stier i nærmiljøet.

### **TILTAK 5:**

Standardheving og bedret tilgjengelighet til friluftsliv i nærmiljøet.

Dette er identisk tiltak med tiltakene 2-6 i den samlede tiltaks-oversikten (vedlegg 2).

Vidar Aas – Arendal kommune



### **Vedlegg 3: Evaluering av Sektorplan for idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet og folkehelse - lokale og regionale kulturbygg Aust-Agder 2014-2017**

«Aktive austegder» ble vedtatt av fylkestinget 10. desember 2013. Planene har vært styringsverktøy for administrasjonens fordeling av spillemidler i planperioden.

Satsingsområdene var:

- Bygge flere anlegg med høy bruksfrekvens, herunder turløyper, flerbrukshaller og kunstgressbaner
- Stimulere til etablering og vedlikehold av funksjonsriktige nærmiljøanlegg som aktiviserer barn og unge
- Utvikle Kompetansesenteret for idrett i Agder (KiA) mot å bli en del av Olympiatoppen, med et nytt «Olympiatoppen Sør»
- Bygge nytt regionalt kulturhus for Setesdal i Valle kommune, dersom dette vedtas kommunalt
- Prioritering av lokale kulturbygg på steder med sterk befolkningsutvikling
- Ingen tilskudd til følgende nyanlegg; skihoppnanlegg, friidrettsanlegg med grusdekke, fotballbaner med naturgress, svømmehaller 12,5m og 9- og 18-hulls golfbaner
- Videreutvikling av den fylkeskommunale tilskuddsordningen "Tilrettelegging for friluftsliv," "Skjøtsel av regionale friluftsområder" og "Friluftstiltak som når de brede lag av befolkningen"

Satsingsområdene som ble prioritert i forrige plan er i stor grad blitt fulgt. Plan og handlingsprogram er fulgt ved tildelinger til større idrettsanlegg i planperioden. Som styringsverktøy for fylkeskommunens administrasjon har planen fungert godt.

- Det har i perioden blitt bygget en god del turveier/-løyper/-stier. Noen nye idrettshaller er bygget, bl.a. Stuenes i Arendal, Evje, Bygland, Landvik i Grimstad, samt noen rehabiliteringer. Det er også bygget flere nye 11'er kunstgressbaner.
- Jobben med å etablere nye funksjonsriktige nærmiljøanlegg som aktiviserer barn og unge er det bygd noen av. Men, det har vært lite innovasjon i anleggsutviklingen for nærmiljøanlegg i perioden.
- Kompetansesenteret i idrett i Agder (KiA) ble en del av Olympiatoppen i 2015, under betegnelsen Olympiatoppen Sør.
- Det ble ikke bygget nytt regionalt kulturbygg i Setesdal. Plan om nytt regionalt kulturbygg i Setesdal ble påbegynt i Valle kommune i perioden, men ble skrinlagt.

- Nye lokale kulturbygg har ikke blitt bygget ved større befolkningsentra. De få nye lokale kulturbyggene som er bygd, har stort sett vært grendehus/forsamlingshus.
- Det er bygd nye rekrutterings-hoppbakker for skihopp på Evje, fra K10 til K45.
- Det er ikke bygd nye friidrettsanlegg med grusdekke, ingen nye fotballbaner med naturgress, ingen nye svømmehaller med målene 12,5 x 8m, og heller ingen nye 18-hulls golfbaner.
- Tilskuddsordningen til friluftsliv med statlige og fylkeskommunale midler er utvidet.

Kommunene sender innen 15. januar hvert år inn det politisk vedtatte handlingsprogrammet for spillemiddelsøknader til fylkeskommunen. Dette utformes som et oversendelsesbrev til spillemiddelsøknadene fra kommunen.

Fylkeskommunen utarbeider årlig et handlingsprogram for prioritering og tildeling av spillemidler til anlegg med tilskudd fra 700.000 kroner og mer. Fylkesutvalget ruller årlig handlingsprogrammet. Aust-Agder Idrettskrets får hvert år anledning til å uttale seg til utkast til spillemiddelordningen i fylket.

Innen friluftslivet er flere av de skisserte satsingene fulgt. Aust-Agder fylkeskommune har økt bevilgningene til friluftsliv i løpet av planperioden. Friluftsliv prioriteres for spillemidler, og arbeidet med en kyststi i fylket er kommet godt i gang. For fysisk aktivitet i en folkehelse-sammenheng har en prioritert nærmiljøanlegg på skoler og i boområder, samt lett tilgjengelige og sentralt plasserte turløyper og turstier, gjerne i tilknytning til boligområder.

#### **Arbeidet med en sammenhengende kyststi, og arbeidet med sikring av friluftsområder**

Arbeidet er godt i gang, men enda ikke fullført. Sikringsarbeidet er godt i gang, og videreføres, og arbeidet med verdsetting av friluftsområder videreføres.

#### **Tilskudd til fylkesidrettsanlegg**

Antallet søknader om tilskudd til fylkesidrettsanlegg varierte i planperioden fra 2 til 4 søknader per år. Rammen er fremdeles kr 150.000, hvorav kr 50.000 var øremerket et fylkesanlegg.

#### **Kulturarenaer**

Nye lokale kulturarenaer og rehabilitering av to regionale kulturarena er innvilget midler fortløpende etter søknad. Søknadsmassen er stabil, med en økning i 2017. Rammen for kulturbyggmidler til fylkeskommunene fra Kulturdepartementet er derimot redusert de siste årene. I Aust-Agder er rammen gått med fra 4,2 mill. kroner i 2014 til 1,5 mill. kroner i 2017.

### Innvilgede prosjekter i planperioden har vært som følger:

- Grimstad kulturhus, regional kulturarena (Grimstad)
- Fjæreheia Teaterscene (Grimstad)
- Hove Amfi, kulturarena (Arendal)
- Mjøvatn Grendehus (Froland)
- Eydehavn – Breivik, kulturarena vannbassenget (Arendal)

- Trydal Grendehus (Bykle)
- Arendal bibliotek og formidlingsarena (Arendal)
- Stuenes skole, kulturarena (Arendal)
- Furuly flerbrukshus (Evje og Hornnes)
- Vatnebu kretslokale, rehabilitering (Arendal)
- Håbestad Grendehus, rehabilitering (Grimstad)
- Nye Fjordheim Grendehus (Risør)

### Vedlegg 4a:

#### Spillemiddelsøknader (antall + beløp) i årene 2014-2017

	2014		2015		2016		2017		SUM	
	Antall søkn.	Beløp	Antall søkn.	Beløp	Antall søkn.	Beløp	Antall søkn.	Beløp	Antall søkn.	Beløp
Ordinære anl. (+ rehab.)	85	91 423	91	124 732	78	120 951	79	113 876	333	450 982
Nærmiljøanl.	47	9 929	32	6 605	26	5 661	28	5 174	133	27 369
<b>Sum idrettsanlegg:</b>	<b>132</b>	<b>101 352</b>	<b>123</b>	<b>131 337</b>	<b>104</b>	<b>126 612</b>	<b>107</b>	<b>119 050</b>	<b>466</b>	<b>478 351</b>
Lokale kulturbygg	7	4 165	5	482	5	6 849	7	7 175	24	18 671
Regionale kulturbygg	1	2 000	0	0	0	0	0	0	1	2 000
<b>Sum kulturbygg:</b>	<b>8</b>	<b>6 165</b>	<b>5</b>	<b>482</b>	<b>5</b>	<b>6 849</b>	<b>7</b>	<b>7 175</b>	<b>25</b>	<b>20 671</b>
<b>Sum totalt:</b>	<b>140</b>	<b>107 517</b>	<b>128</b>	<b>131 819</b>	<b>109</b>	<b>133 461</b>	<b>114</b>	<b>126 225</b>	<b>491</b>	<b>499 022</b>

\* Tall i hele 1.000 kroner

\*\* I tabellen er «Antall søknader» godkjente søknader oversendt KUD som grunnlag for beregning av ramme.

\*\*\* NB! Søknader om kulturbyggmidler danner ikke grunnlag for tildeling fra KKD

### Vedlegg 4b:

#### Tildelte ordinære spillemidler under de ulike ordningene 2014-2017

	2014		2015		2016		2017		SUM	
	Antall søkn.	Beløp	Antall søkn.	Beløp	Antall søkn.	Beløp	Antall søkn.	Beløp	Antall søkn.	Beløp
Ordinære anl. (+ rehab.)	27	22 467	41	31 999	31	34 487	32	34 934	131	123 887
Nærmiljøanl.	35	6 425	23	5 002	20	3 934	20	3 790	98	19 151
<b>Sum idrettsanlegg:</b>	<b>62</b>	<b>28 892</b>	<b>64</b>	<b>37 001</b>	<b>51</b>	<b>38 421</b>	<b>52</b>	<b>38 724</b>	<b>229</b>	<b>143 038</b>
Lokale kulturbygg	7	2 158	5	3 192	2	2 247	2	1 559	16	9 156
Regionale kulturbygg	1	2 000	0	0	0	0	0	0	1	2 000
<b>Sum kulturbygg:</b>	<b>8</b>	<b>4 158</b>	<b>5</b>	<b>3 192</b>	<b>2</b>	<b>2 247</b>	<b>2</b>	<b>1 559</b>	<b>17</b>	<b>11 156</b>
<b>Sum totalt:</b>	<b>70</b>	<b>33 050</b>	<b>69</b>	<b>40 193</b>	<b>53</b>	<b>40 668</b>	<b>54</b>	<b>40 283</b>	<b>246</b>	<b>154 194</b>

\* Tall i hele 1.000 kroner

\*\* I tabellen betyr «Antall søknader» antall omsøkte anleggsenheter som tildeles hele/deler av spillemiddeltilskuddet

\*\*\* Fordeling av «Renter av spillemidlene» og «Inndratte spillemidler» er ikke med i denne tabellen

## **Vedlegg 5: Måloppnåelse på 11 definerte tiltak for plan- perioden 2014-2017**

### **Tiltakene - oppsummering:**

#### **TILTAK 1**

##### **Stimulere til økt fysisk aktivitet i befolkningen**

Gjennom arbeidet med å initiere anleggsbygging og samarbeidet med idretten og friluftslivet, samt en kampanje for å øke det fysiske aktivitetsnivået i befolkningen i 2014, vil en stimulere til økt fysisk aktivitet i alle aldersgrupper. Basert på nasjonal statistikk er hverdagsaktiviteten økt, den organisert aktiviteten omtrent som tidligere.

*Målet er nådd*, det har vært mange kampanjer om dette i planperioden, både innen idrett, friluftsliv og folkehelse.

#### **TILTAK 2**

##### **Bidra til å redusere frafallet blant barn og unge i idretten**

Fylkeskommunen skal bidra til å redusere frafallet i idretten i Aust-Agder gjennom å redusere frafallet fra barneidretten. Videre bidra til å reduseres frafallet gjennom Kompetansesenteret for idrett i Agders (KIA) basistreningsprogram av barn og unge i idretten og oppfølging av trenere og ledere i idretten på Agder. Målet er en økning i antall aktive 15-åringer i idrettslag i år 2017. En skal fokusere aktivt på å øke innsatsen på de arenaene der ungdommen selv ønsker å være.

*Målet er delvis nådd*, antallet aktive 15-åringer varierer litt fra år til år.

#### **TILTAK 3**

##### **Drøfte muligheten for spesialisering innen flere idretter i videregående opplæring i Aust-Agder**

Sam Eyde videregående skole ligger "vegg i vegg" med Sparebanken Sør Amfi. Her finner en trenere med meget høy kompetanse innen idrettene; turn, håndball og hurtigløp på skøyter, samtidig som det er klubbmiljøer i området som har et idrettsnivå i landstoppen. En har her en unik mulighet til å gi unge talenter i disse idrettene videregående opplæring - samtidig som de får meget god oppfølging og trening av trenere med høy kompetanse innen disse idrettene både i skole og fritidssammenheng.

*Målet er ikke nådd*, men det gjøres en god jobb i de idrettene som tilbys.

#### **TILTAK 4**

##### **I Aust-Agder skal vi prioritere følgende anleggstyper:**

Ved bygging av større idrettsanlegg som større idretts-haller etc. - oppmuntre kommuner til å gå sammen om å bygge interkommunale anlegg.

*Målet er nådd*. Friidrettshallen i Grimstad er interkommunal, og friidrettsanlegget på Hornnes er interkommunal. Det er i perioden ikke bygd flere anlegg av en størrelse som innfrir kriteriene for interkommunalt idrettsanlegg.

Fylkeskommunen skal bidra til at det bygges nye turløyper og -stier for friluftslivet i nærmiljøet for barn, unge, barnefamilier, eldre og bevegelseshemmede.

*Målet er nådd*. Det er bygd en rekke nye turløyper/-stier/-veier i fylket, flere i umiddelbar nærhet til boområder.

Initiere bygging av moderne nærmiljøanlegg og nye anleggstyper - målet er flere aktive.

*Målet er delvis nådd*. Det har vært en dreining fra ballbinger/balløkker til andre typer aktivitetsanlegg, og en håper på en dreining til flere nye typer nærmiljøanlegg i årene som kommer.

#### **TILTAK 5**

##### **Kartlegging og verdsetting av friluftsområder**

Aust-Agder fylkeskommune vil stimulere kommunene i Aust-Agder til kartlegging og verdsetting av friluftsområder. Målsettingen er at flest mulig kommuner har verdsatt sine viktigste friluftsområder innen 2017. Aust-Agder fylkeskommune vil delta i et nasjonalt prosjekt fra 2014 for å hjelpe til med å igangsette kommunene i fylket.

*Målet er delvis nådd*, og arbeidet er pågående.

#### **TILTAK 6**

##### **Statlig sikring av friluftsområder i Aust-Agder**

Både friluftsråd, kommuner og fylkeskommunen skal i planperioden prioritere arbeidet med å få sikret viktige friluftsområder for allmennheten.

*Målet er nådd*, mye av sikringsarbeidet er utført, men er fremdeles pågående.

#### **TILTAK 7**

##### **Gjennomføring av kysttistrekninger**

En vil i planperioden igangsette merking og skilting av kyststi på eksisterende turstier. Det skal jobbes med grunneieravtaler og tilrettelegging i de områdene hvor det er høyest opplevelsesverdi. Det kan de neste to årene være aktuelt for fylkeskommunen å benytte midler avsatt til friluftsliv til å stimulere til etablering av kyststier.

*Målet er nådd*, mye av dette arbeidet er utført, og fremdeles pågående.

#### **TILTAK 8**

##### **Flere merkede stier i nærmiljøet**

En vil i planperioden jobbe for å få merket flere stier, spesielt i nærhet av boområder og utfartssteder. En vil tilstrebe en enhetlig merking av stiene i fylket gjennom å bruke kriteriene i merkehåndboka (ny utgave kommer i årsskiftet 2013-2014). Det er aktuelt å delta i "Turstiprosjektet" sammen med Gjensidigestiftelsen i planperioden.

*Målet er nådd*, arbeidet er utført.

## TILTAK 9

### **Standardheving og bedret tilgjengelighet**

En vil i planperioden prioritere arbeidet med nærfriluftslivet. Dette innebærer at mange turløyper og -stier nær boområder vil måtte rehabiliteres for å få den standard som nødvendig for å få tilgjengelighet for alle.

*Målet er delvis nådd*, arbeidet er pågående – og tas over tid..

## TILTAK 10

### **Gjennomgang av tilskuddsordningen til kulturarenaer i Aust-Agder**

En vil tidlig i planperioden kontakte med Setesdal-kommunene for å avklare interessen og muligheten i kommunene for å få en regional kulturarena for Setesdal.

*Målet ble nådd*. Per våren 2017 er det ikke planer om nytt regionalt kulturbygg i Setesdal.

En vil ha en gjennomgang av størrelsen på maksimalt spillemiddeltilskudd til både lokale- og regionale kulturarenaer.

*Målet er nådd*. Tilskuddssatsen er endret to ganger i planperioden, først opp - så ned pga. tildelt ramme fra Kulturdepartementet.

Janne Johnsen, Midt-Agder Friluftsråd

En vil ha en gjennomgang av hvilke krav som må være oppfylt for å være en lokal kulturarena som kan omsøkes for tilskudd fra spillemidlene.

*Målet er kun delvis nådd*, men en ønsker en enda sterkere dreining mot prioritering av produksjons- og øvingslokaler, og bort fra tilskuddene til rene «grende- og forsamlingshus.».

## TILTAK 11

### **Avklare kriterier for "fylkesidrettsanlegg" – avklare kriterier for eventuelt tilskudd til fylkesidrettsanleggene**

Kriteriene for definisjonen på "fylkesidrettsanlegg" ev. "regionanlegg" og hvilke kvaliteter slike anlegg skal ha vil bli gjennomgått tidlig i planperioden. En vil i den sammenheng vurdere statusen på aktuelle anlegg i Aust-Agder mot liknende anlegg i fylkene Buskerud, Vestfold, Telemark og Vest-Agder. En vil foreta en helhetlig gjennomgang av den fylkeskommunale tilskuddsordningen til fylkesidrettsanlegg tidlig i planperioden.

Det vil bli vurdert om ordningen skal videreføres. Dersom videreføring vil en vurdere hvilke idretter og anlegg som skal være med.

*Målet er ikke nådd*. Tiltaket kunne ikke gjennomføres som planlagt. Det er ingen samordnet praksis på dette i samarbeidende fylkeskommuner.







AUST-AGDER  
FYLKESKOMMUNE

Postadresse:  
Postboks 788 Stoa  
4809 Arendal

Besøksadresse:  
Ragnvald Blakstadsvei 1  
4838 Arendal

Telefon: 37 01 73 00  
Telefaks: 37 01 73 03  
Bank: 3201.29.26439

Org.nr.: 943 039 046  
E-post: [postmottak@ Aust-Agderfylke.no](mailto:postmottak@ Aust-Agderfylke.no)  
[www.aust-agderfk.no](http://www.aust-agderfk.no)